

EEN SOEPELE SCHOOLLOOPBAAN VOOR NIEUWKOMERS IN HET PRIMAIR ONDERWIJS

ONDERZOEK NAAR KNELPUNTEN BIJ HET VOLGEN VAN DE
ONTWIKKELING VAN NIEUWKOMERS EN HUN
GEGEVENSOVERDRACHT

ONDERZOEKSRAPPORT

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

KOEN VAN DER VEN, HANNEKE NIJLAND

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

AMSTERDAM, SEPTEMBER 2025

Samenvatting

Er zijn knelpunten rondom het volgen van de ontwikkeling en de gegevensoverdracht van nieuwkomers. Belangrijkste oplossingsrichtingen om deze knelpunten aan te pakken zijn extra ondersteuning bij een schoolovergang, meer kennis van de ontwikkeling van nieuwkomers bij het regulier onderwijs en een uniforme bijlage binnen OSO.

Dit rapport onderzoekt de problematiek rondom de overgang en het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers in het primair onderwijs. In eerder onderzoek zijn namelijk knelpunten geconstateerd rondom deze thema's. Het ministerie van OCW heeft toegezegd om extra middelen in te zetten voor programma's die een goede overdracht van de leerlinggegevens mogelijk maken en bijdragen aan een verlaging van de administratieve druk voor leraren. Deze programma's zijn bedoeld voor alle po-nieuwkomersscholen. Op verzoek van OCW is door middel van gesprekken met relevante (markt)partijen, een analyse van de onderwijsregistraties in samenwerking met DUO Informatieproducten, een enquête onder scholen in het primair onderwijs die lesgeven aan nieuwkomers, verdiepende gesprekken bij scholen en twee focusgroepen de problematiek uitgediept en zijn oplossingsrichtingen opgehaald.

De ontwikkeling van nieuwkomers moet fundamenteel anders in beeld gebracht worden dan bij reguliere leerlingen

(Reguliere) toetsen zijn niet passend voor nieuwkomers omdat onvoldoende taalbeheersing bij hen zorgt voor te lage toetsscores. De toetsscore van een nieuwkomer is dan geen reflectie van de daadwerkelijke vaardigheden van de leerling op dat vak. Bestaande leerlingvolgsystemen zijn ook niet goed ingericht op nieuwkomers, omdat nieuwkomers op ieder moment in het jaar kunnen instromen, waar die systemen niet op zijn ingericht.

Nieuwkomersscholen maken daarom veelal gebruik van leerlijnen voor nieuwkomers, waar ze positief over oordelen

68 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk maakt volgens de uitkomsten van dit onderzoek al gebruik van de LOWAN-leerlijnen (dit zijn leerlijnen specifiek ontwikkeld voor nieuwkomers).¹ Nog eens 17 procent maakt gebruik van andere leerlijnen specifiek gericht op nieuwkomers. Over de LOWAN-leerlijnen is 81 procent van de scholen positief, bij de andere leerlijnen voor nieuwkomers is dit 66 procent.

Het regulier onderwijs dat werkt met nieuwkomers doet dat (bijna) niet

In het regulier onderwijs wordt er voor nieuwkomers met name gewerkt met reguliere leerlijnen met aanpassingen. Dit geldt namelijk voor 64 procent van de reguliere scholen, waar 46 procent positief over is.² Reguliere leerlijnen zonder aanpassingen zijn ongeschikt om de ontwikkeling van nieuwkomers te monitoren. Ook draagt hieraan bij dat in het regulier onderwijs vaak minder kennis is over de behoeften en ondersteuning die nieuwkomers nodig

¹ LOWAN ondersteunt scholen die het eerste opvangonderwijs verzorgen aan nieuwkomers, <https://www.lowan.nl/po/over-lowan-po/>. De LOWAN-leerlijnen zijn ontwikkeld door LOWAN om leraren richting en inzicht te geven in hoe het gaat met het aanleren van de Nederlandse taal, passend bij de ontwikkelingsfase en behoeften van nieuwkomersleerlingen. Zie Hoofdstuk 2 voor een uitgebreidere omschrijving.

² Uitzondering is wanneer nieuwkomers op een reguliere school in aparte taalkassen bij elkaar geplaatst worden. Dan zien we wel dat er vaker gewerkt wordt met nieuwkomersleerlijnen.

hebben. Het op een goede manier volgen en interpreteren van de ontwikkeling van nieuwkomers is dus vooral in het regulier onderwijs een knelpunt.

Grote problemen rond de gegevensoverdracht ontstaan vaak doordat er geen contact is tussen de ontvangende en verzendende school

Gegevensoverdracht gaat vooral mis wanneer er geen contact is tussen de ontvangende en verzendende school. Een belangrijke oorzaak die in het onderzoek naar voren is gekomen, is de plotselinge verhuizing van nieuwkomers. Dat zal vaker voorkomen wanneer de nieuwkomer nog geen vaste verblijfplaats heeft. De gevolgen van geen gegevensoverdracht zijn groot. Het is veel (dubbel) werk om het gepaste niveau van de nieuwkomer in te schatten, en het belemmert een goede doorlopende leerlijn voor nieuwkomers.

... en ook door de volledigheid van het dossier

Uit het onderzoek komt ook naar voren dat als er wel contact is, de informatie niet altijd volledig of relevant is. 50 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk geeft aan dat de gegevensoverdracht meestal, vaak of regelmatig problematisch verloopt. Zij geven aan dat er minder vaak voldoende relevante informatie beschikbaar is wanneer een leerling instroomt dan bij instroom in het reguliere onderwijs, en dat de informatie inhoudelijk minder bruikbaar is. Er is meestal geen warme overdracht of uitgebreid contact per mail.

Deze resultaten hebben geleid tot het advies om de volgende oplossingsrichtingen te prioriteren:

1. Oplossen problematiek gegevensoverdracht nieuwkomersschool-nieuwkomersschool

Onderzoek of partijen als het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), Vluchtelingenwerk, leerplicht of gemeenten een rol kunnen spelen bij het contact tussen verzendende en ontvangende school. Daar spelen de grootste knelpunten wat betreft gegevensoverdracht. Alleen bij contact kan de ontvangende school alle informatie ter beschikking krijgen om de onderwijsloopbaan van de nieuwkomer te kunnen vervolgen.

2. Handelingsbekwaamheid van het reguliere onderwijs

Ondersteunend aan de overgang naar het reguliere onderwijs is voorlichting en ondersteuning van het regulier onderwijs bij het werken met en interpreteren van de nieuwkomersleerlijnen en behoeften van nieuwkomers, zodat de ontwikkeling van de nieuwkomersleerling na de overgang goed gevolgd kan worden. Het gebruik van de nieuwkomersleerlijnen kan bestaan naast de reguliere leerlijnen. Op die manier kunnen nieuwkomers meedraaien in het reguliere curriculum, en tegelijkertijd de ontwikkeling van de nieuwkomer eerlijk in beeld gebracht worden. Dit sluit aan bij de wens van sommige reguliere scholen om nieuwkomers op dezelfde manier te volgen als de rest van de klas.

3. Ontwikkelen standaardbijlage OSO

Het ontwikkelen van een standaardbijlage voor een overdracht in OSO³ is ondersteunend in het realiseren van de compleetheid van dossiers. Zo weten scholen beter wat ze wel of juist niet moeten meesturen. Echter heeft dit lagere prioriteit, omdat het contact tussen scholen en de handelingsbekwaamheid van het reguliere onderwijs voorwaarden zijn, wil de standaardbijlage van toegevoegde waarde zijn.

Aanvullende overwegingen (maar geen prioriteit):

- **Stimuleer de (door)ontwikkeling van leerlingvolgsystemen voor nieuwkomers**

De integratie van leerlijnen voor nieuwkomers in leerlingvolgsystemen is minder goed geregeld. Scholen hebben hier in praktijk vaak vindingrijke oplossingen voor bedacht, maar dit komt met administratieve lasten. Er is een

³ Overstapservice Onderwijs, zie voor een uitgebreide beschrijving Hoofdstuk 2.

goedwerkend leerlingvolgsysteem voor nieuwkomers ontwikkeld vanuit de markt (Schoolkr8), waar scholen over het algemeen positief over zijn. Dit soort leerlingvolgsystemen kunnen administratieve lasten verlagen. Een (door)ontwikkeling draagt hieraan bij. Gegeven de andere op te lossen knelpunten zou deze oplossing minder voorrang behoeven.

- Verder praten over een protocol ter voorkoming dubbele registraties

Het komt bij nieuwkomers voor dat leerlingen opnieuw aangemeld worden onder een net iets andere naam, bijvoorbeeld bij namen die niet in het Latijnse alfabet geschreven worden. Hierdoor ontstaan dubbele registraties. Gesproken partijen hebben hierover aangegeven dat het een complex probleem is. Toch lijkt het raadzaam om met experts na te denken over een mogelijke oplossing in de vorm van een protocol. Het voorkomen van dubbele registraties kan namelijk helpen bij een goede gegevensoverdracht, maar is geen oplossing voor alle problemen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
1 Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Onderzoeksvragen	6
1.3 Onderzoeksopzet	7
1.4 Leeswijzer	9
2 Context leerlingvolgsystemen	10
2.1 Leerlingvolgsystemen en uitwisseling van gegevens	10
2.2 Leerlingvolgsystemen en nieuwkomers	12
3 Volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers	14
3.1 Toepassing van leerlingvolgsystemen en leerlijnen	14
3.2 Knelpunten	19
3.3 Oplossingsrichtingen	20
4 Gegevensoverdracht van nieuwkomers	23
4.1 Schoolwissel van nieuwkomers	23
4.2 Knelpunten	33
4.3 Oplossingsrichtingen	35
5 Conclusie	37
Referenties	42

1 Inleiding

In dit onderzoek staat de problematiek rondom de gegevensoverdracht van nieuwkomers in het primair onderwijs centraal. Op basis van een enquête onder scholen, gesprekken met marktpartijen en scholen en twee focusgroepen bieden we inzicht in de knelpunten en geven we oplossingsrichtingen.

1.1 Achtergrond

Aandacht voor nieuwkomers in het onderwijs is het afgelopen decennium sterk toegenomen door de vele nieuwkomers in Nederland. Denk aan de kinderen van Oekraïense vluchtelingen, of de vluchtelingenstroom vanwege de oorlog in Syrië en Afghanistan. Deze kinderen hebben recht op onderwijs volgens onder andere de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, maar zijn door bijvoorbeeld een taalbarrière niet direct geëquipeerd om in het reguliere onderwijs in Nederland mee te draaien. Daarom starten zij vaak in een nieuwkomersvoorziening, zoals een taalschool of internationale schakelklas (ISK), waar de nadruk ligt op het leren van de Nederlandse taal als tweede taal (Nt2). Taalbeheersing is namelijk cruciaal voor een succesvolle onderwijsloopbaan in het regulier onderwijs en om je staande te houden in de maatschappij. Na de taalschool of ISK kan een leerling doorstromen naar het reguliere onderwijs.

Eerder onderzoek (Bisschop et al., 2022) constateert knelpunten bij het onderwijzen van nieuwkomers die hun ontwikkeling belemmeren. Ten eerste is geconstateerd dat de overgang van nieuwkomersonderwijs naar regulier onderwijs niet altijd soepel verloopt. Ten tweede wordt de ontwikkeling van nieuwkomersleerlingen nog te weinig duurzaam in beeld gebracht. Zo zijn bestaande toetsen gericht op ééntalige Nederlandse kinderen en niet op kinderen die Nederlands als tweede taal leren.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft toegezegd om extra middelen in te zetten die een goede overdracht van de juiste leerlinggegevens mogelijk maken. Bij de uitvoering van deze toezegging bleek er echter nog onvoldoende concrete informatie over de problematiek om gedegen aan de slag te gaan. Daarom heeft het ministerie behoefte aan verdiepend onderzoek. Voorliggend rapport is daar de uitwerking van. Het rapport beschrijft de problematiek en biedt verschillende oplossingsrichtingen.

1.2 Onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is de problematiek rondom de gegevensoverdracht van nieuwkomers in kaart te brengen en oplossingsrichtingen te bieden. De onderzoeksvragen zijn verdeeld over vier onderwerpen:

Ontwikkeling van nieuwkomers

1a. Hoe wordt de ontwikkeling van nieuwkomers op dit moment gevolgd? Welk toetsingskader en/of welke leerlijnen worden daarvoor gebruikt?

1b. Hoeveel scholen maken specifiek gebruik van de LOWAN-leerlijnen? Welke software wordt daarvoor gebruikt?

1c. Wat zijn de ervaringen met de verschillende nieuwkomersleerlijnen, inclusief de LOWAN-leerlijnen? Wat kunnen we daarvan leren?

1d. Welke leerlingvolgsystemen/software gebruiken scholen om de ontwikkeling van nieuwkomers in kaart te brengen? Welke leerlingvolgsystemen/software ondersteunen de LOWAN-leerlijnen? Welke niet?

1e. Verschillen de antwoorden op vragen 1a t/m 1d naar kenmerken van scholen, zoals nieuwkomers- vs. reguliere scholen?

Overdracht van nieuwkomers in het onderwijs

2a. Wat is het aantal bewegingen van nieuwkomersleerlingen tussen scholen?

2b. Hoe vaak betreft dit een overdracht tussen nieuwkomersscholen? Tussen nieuwkomersscholen en reguliere scholen? En tussen reguliere scholen?

2c. Wat zijn de kenmerken van deze scholen, zoals schoolgrootte en samenstelling leerlingpopulatie?

2d. Welke informatie geven scholen door bij een overdracht, en welke niet? Op welke manier geven ze dat door? Welke rol speelt de AVG?

Problemen rondom de overdracht van nieuwkomers

3a. Hoe vaak verloopt de overdracht problematisch? Om hoeveel leerlingen gaat het? En om hoeveel scholen?

3b. Welke knelpunten worden ervaren? Welke oplossingen worden toegepast voor deze knelpunten? Wat leren we van overdrachten die goed verlopen?

3c. Welke gevolgen heeft het missen van informatie?

3d. Voor welk alternatief wordt er gekozen als uitwisseling tussen systemen niet mogelijk is?

3e. Verschillen de antwoorden op vragen 3a t/m 3d naar kenmerken van zowel de overdragende school als van de ontvangende school?

Mogelijke verbeteringen

4a. Wat zijn mogelijke scenario's om de problematiek rondom informatie-uitwisseling op te lossen?

4b. Wat zijn de voor- en nadelen van deze scenario's, inclusief neveneffecten?

4c. Wat zijn de randvoorwaarden?

1.3 Onderzoeksopzet

We beantwoorden de onderzoeksvragen aan de hand van verschillende onderzoeksmethoden. De dataverzameling heeft plaatsgevonden in mei en juni 2025.

Gespreksronde (markt)partijen

We hebben gesproken met een aantal relevante partijen rondom het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers of gegevensoverdracht. Met deze partijen is gesproken over de knelpunten waarmee zij te maken hebben en mogelijke oplossingen. De partijen waarmee we hebben gesproken zijn: LOWAN (expertisepunt nieuwkomers), Schoolkr8 (ontwikkelaar leerlingvolgsysteem specifiek voor nieuwkomers), ParnasSys (marktpartij met leerlingvolgen leerlingadministratiesysteem), Boom, Cito en Dia (ontwikkelaars van leerlingvolgsysteemtoetsen). Daarnaast is aan vijf marktpartijen (Esis, Focus PO, Ik Ontwikkel, Looqin, IEP) een korte vragenlijst gestuurd om breder mogelijke oplossingen op te halen.

Analyse DUO-data

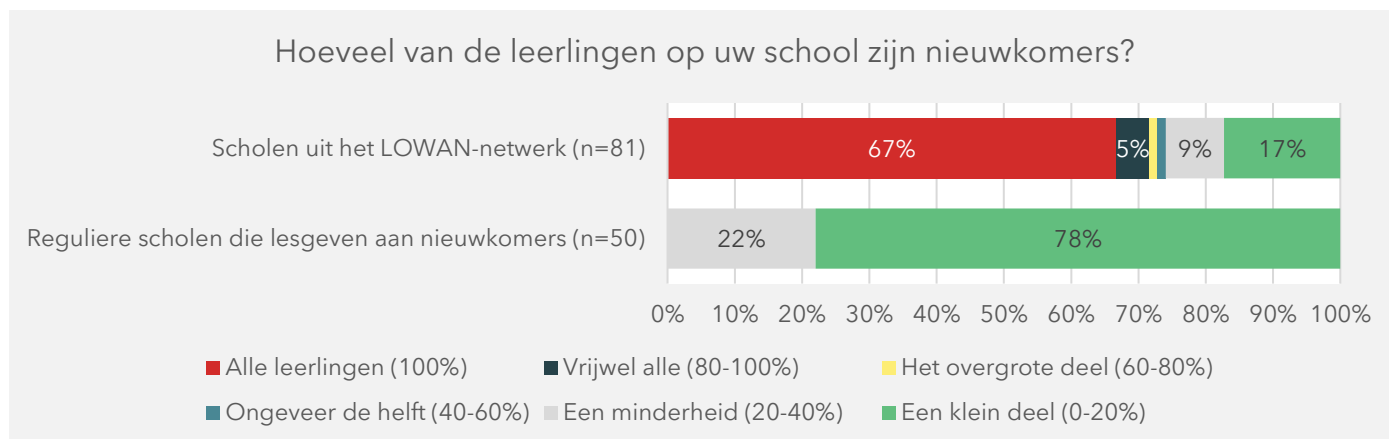
In samenwerking met DUO Informatieproducten is inzicht geboden in het aantal wisselingen van school door nieuwkomers, en hoe die wisselingen samenhangen met schoolkenmerken zoals wel of geen nieuwkomersonderwijs.

Enquête onder scholen in het primair onderwijs

Met twee digitale vragenlijsten onder scholen is informatie opgehaald over het gebruik van leerlingvolgsystemen, de ontwikkeling van nieuwkomers en knelpunten bij de gegevensoverdracht rondom nieuwkomers. Eén vragenlijst is uitgezet via LOWAN, gericht op po-scholen met een nieuwkomersvoorziening. Daarop is van 81 scholen bruikbare respons ontvangen. Deze scholen worden in het onderzoek aangeduid als 'LOWAN-scholen' of 'scholen uit het LOWAN-netwerk'. Daarnaast is onder een aselechte steekproef van alle basisschoolvestigingen in Nederland een vragenlijst uitgezet met een iets ander karakter. De nadruk van deze vragenlijst lag meer op knelpunten bij het ontvangen van nieuwkomersleerlingen, aangezien deze scholen in de regel minder te maken hebben met de uitstroom van nieuwkomers. Er zijn 800 scholen uitgenodigd, waarvan 50 respondenten aangemerkt zijn als bruikbare respons. Dat is een netto responspercentage van zes procent.

De grootste groep scholen uit het LOWAN-netwerk geeft exclusief onderwijs aan nieuwkomers (67 procent, zie Figuur 1.1). Scholen uit het LOWAN-netwerk zijn voornamelijk nieuwkomersscholen (54 procent, niet weergegeven), scholen met nieuwkomersgroepen/taalklassen (26 procent, niet weergegeven) en scholen verbonden aan een asielzoekerscentrum (11 procent, niet weergegeven). Bij de deelgenomen reguliere scholen is altijd een minderheid van de leerlingen nieuwkomer (minder dan 40 procent van de leerlingen, zie Figuur 1.1) en zitten nieuwkomers doorgaans samen in de klas met reguliere leerlingen (76 procent, niet weergegeven). Nieuwkomers die samen met reguliere leerlingen worden onderwezen, krijgen in 21 procent van de gevallen aanvullend les in een aparte klas met andere nieuwkomers (niet weergegeven). Daarnaast komt het voor dat nieuwkomers op reguliere scholen in een aparte nieuwkomers-/taalklas zitten (16 procent, niet weergegeven).

Figuur 1.1 Bij reguliere scholen die te maken hebben met nieuwkomers is een klein deel van de leerlingen nieuwkomer, in tegenstelling tot de meeste scholen uit het LOWAN-netwerk

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Verdiepende gesprekken

Zes scholen die hebben deelgenomen aan de enquête zijn benaderd voor een verdiepend gesprek. Vier scholen zijn geworven via de uitvraag onder scholen uit het LOWAN-netwerk, de overige twee scholen via de vragenlijst voor reguliere basisscholen. Met deze scholen is gesproken over hun ervaringen, knelpunten en hun ideeën voor oplossingen.

Focusgroepen

Als laatste dataverzamelmethode zijn twee focusgroepen georganiseerd rondom twee thema's: het monitoren van de ontwikkeling van nieuwkomers en de gegevensoverdracht. Per focusgroep is één thema behandeld. Bij

beide focusgroepen waren, afgestemd op het onderwerp, verschillende partijen aanwezig die met elkaar in gesprek gingen onder leiding van SEO. Bij iedere focusgroep waren Schoolkr8, LOWAN, meerdere basisscholen en enkele marktpartijen aanwezig.

1.4 Leeswijzer

Uit het onderzoek blijkt dat de problematiek rondom nieuwkomers is op te delen in twee thema's, namelijk de ontwikkeling en de gegevensoverdracht. Het rapport is daarom op die manier ingedeeld. Hoofdstuk 2 geeft relevante contextinformatie over leerlingvolgsystemen en het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers, die handig en noodzakelijk is om vooraf te weten. Hoofdstuk 3 richt zich op het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers en de knelpunten en oplossingsrichtingen die daarbij horen. Hoofdstuk 4 bespreekt op eenzelfde wijze het onderwerp gegevensoverdracht. Hoofdstuk 5 concludeert.

2 Context leerlingvolgsystemen

Scholen beheren leerlinggegevens via administratie- en leerlingvolgsystemen, die zij onderling en met externe partijen uitwisselen. Er zijn diverse systemen en toetsaanbieders, waarbij de keuze en combinatie afhankelijk is van de behoeften van de school en hun leerlingpopulatie.

2.1 Leerlingvolgsystemen en uitwisseling van gegevens

Bij de wijze waarop scholen gegevens beheren en hoe gegevens uitgewisseld kunnen worden, zijn verschillende gegevens, systemen en partijen betrokken. In deze paragraaf leggen we de termen uit die van belang zijn om aan de lezer mee te geven. Ook hebben we een schematisch overzicht opgenomen hoe de systemen en gegevens zich tot elkaar verhouden.

- **Leerlingadministratiesysteem (LAS).** De leerlingenadministratie is een door scholen verplicht bij te houden administratie van hun leerlingenbestand, maar zijn vrij in de keuze welk systeem ze gebruiken. In het LAS worden persoonlijke gegevens van leerlingen vastgelegd, zoals naam, adres, geboortedatum en schoolresultaten. Een belangrijke functie van deze administratie is het bieden van inzicht om verzuim en uitval te signaleren en tegen te gaan. De school heeft eigendom over de gegevens en gebruikt het LAS als bronsysteem. Volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) moeten scholen zorgvuldig omgaan met deze gegevens. Het LAS communiceert ook met het Register Onderwijsdeelnemers (ROD) van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO).
- **Leerlingvolgsysteem (LVS).** Basisscholen zijn sinds schooljaar 2014-2015 verplicht om te werken met een LVS, maar zijn vrij in de keuze welk systeem ze gebruiken. Een LVS is een programma dat leraren inzicht geeft in de ontwikkeling van leerlingen, zowel op individueel als op groeps- of schoolniveau. Dit inzicht wordt benut om het onderwijsaanbod zo goed mogelijk af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de groep en de individuele leerlingen. In een LVS voert de leraar toetsresultaten in van methodegebonden toetsen en LVS-toetsen. Het gaat echter niet alleen om onderwijsresultaten. Ook informatie over de sociaal-emotionele ontwikkeling of andere doelen kunnen in het LVS worden opgenomen. Scholen kunnen ook meerdere LVS'en gebruiken, zoals in Figuur 2.1 bij School A is weergegeven.
- **LVS-toetsen.** LVS-toetsen zijn toetsinstrumenten die door scholen worden ingezet om de ontwikkeling en voortgang van leerlingen gedurende de schoolgang te monitoren. Deze toetsen richten zich doorgaans op kernvaardigheden zoals rekenen, taal en begrijpend lezen, maar kunnen ook sociaal-emotionele vaardigheden omvatten. Scholen zijn verplicht in het LVS in ieder geval gebruik te maken van erkende LVS-toetsen voor taal en rekenen. Dit geldt voor groep 3 tot en met 8. Er zijn vijf door de overheid goedgekeurde LVS-toetsaanbieders (namelijk van Boom, Cito, Diataal, IEP en CED-groep). LVS-toetsen zijn normatief. Dat wil zeggen dat de resultaten van leerlingen worden vergeleken met die van een grotere groep, vaak een landelijke normgroep. Scholen zijn vrij in welke aanbieder van LVS-toetsen zij kiezen en in welk LVS zij de toetsen verwerken.
- **Methodegebonden toetsen.** Dit zijn toetsen die specifiek gekoppeld zijn aan een bepaalde lesmethode en zijn ontworpen om te meten of individuele leerlingen de leerdoelen van die methode beheersen (criteriumgericht toetsen). Als een school gebruik maakt van de lesmethode Wereld in getallen, dan zijn de toetsen van Wereld in getallen methodegebonden toetsen. Ze toetsen de lesstof die in de weken daarvoor is

behandeld. Dit verschilt dus van LVS-toetsen die zich meer richten op het onderling vergelijken van leerlingen aan de hand van een normgroep (normatief toetsen).

- **Overstapservice Onderwijs (OSO).** Wanneer een leerling overstapt naar een andere school, heeft die school gegevens van de nieuwe leerling nodig. OSO is ontwikkeld om een veilige, AVG-conforme, en snelle digitale overdracht van leerlinggegevens tussen scholen mogelijk te maken. Het gebruik van OSO is echter niet verplicht. Scholen zetten het OSO-dossier van een leerling klaar in het eigen LAS. De inhoud van het dossier is een standaard set aan leerlinggegevens en bijvoorbeeld toetsresultaten, met mogelijkheden om eigen bijlagen toe te voegen.⁴ OSO zorgt voor een beveiligde verbinding tussen scholen, zodat de nieuwe school het OSO-dossier kan ophalen. De gegevens uit het OSO-dossier worden vervolgens in het LAS (en soms LVS) van de ontvangende school geïmporteerd.⁵
- **Leerlijn.** Een leerlijn geeft per leergebied aan op welke manier de leerlingen van het startniveau tot de kerndoelen komen. De leerlijnen zijn een leidraad voor leraren, want daardoor kunnen zij de ontwikkeling van hun leerlingen beter volgen. Ook weten zij op welk niveau de kinderen ongeveer moeten zitten om te voldoen aan de tussendoelen en kerndoelen. De leerlijnen zijn ontstaan toen uit de praktijk bleek dat het voor scholen moeilijk was om de kerndoelen naar de praktijk te vertalen. De leerlijnen geven een praktische invulling aan de algemeen geformuleerde kerndoelen.

Er zijn verschillende partijen actief binnen dit speelveld. Zo zijn er de vijf goedgekeurde aanbieders van LVS-toetsen, die vaak ook een eigen LVS aanbieden. Een grote marktpartij is ParnasSys⁶, die een systeem heeft waarin een LAS en een LVS gecombineerd worden. Dat hebben we bij School A in Figuur 2.1 weergegeven. Binnen het LVS van ParnasSys komen verschillende toetsresultaten en andere observatie-instrumenten samen. Het systeem van ParnasSys communiceert bijvoorbeeld ook met de leerlingvolgsystemen van de toetsaanbieders. Esis is een andere partij die leerlingadministratie combineert met LVS-functies. De leerlingvolgsystemen van de LVS-toetsaanbieders zijn alleen gericht op de eigen LVS-toetsen (zie leerlingvolgsysteem 1 in het voorbeeld van School A). Dat maakt een LVS als dat van ParnasSys veel completer dan een LVS van een LVS-toetsaanbieder.

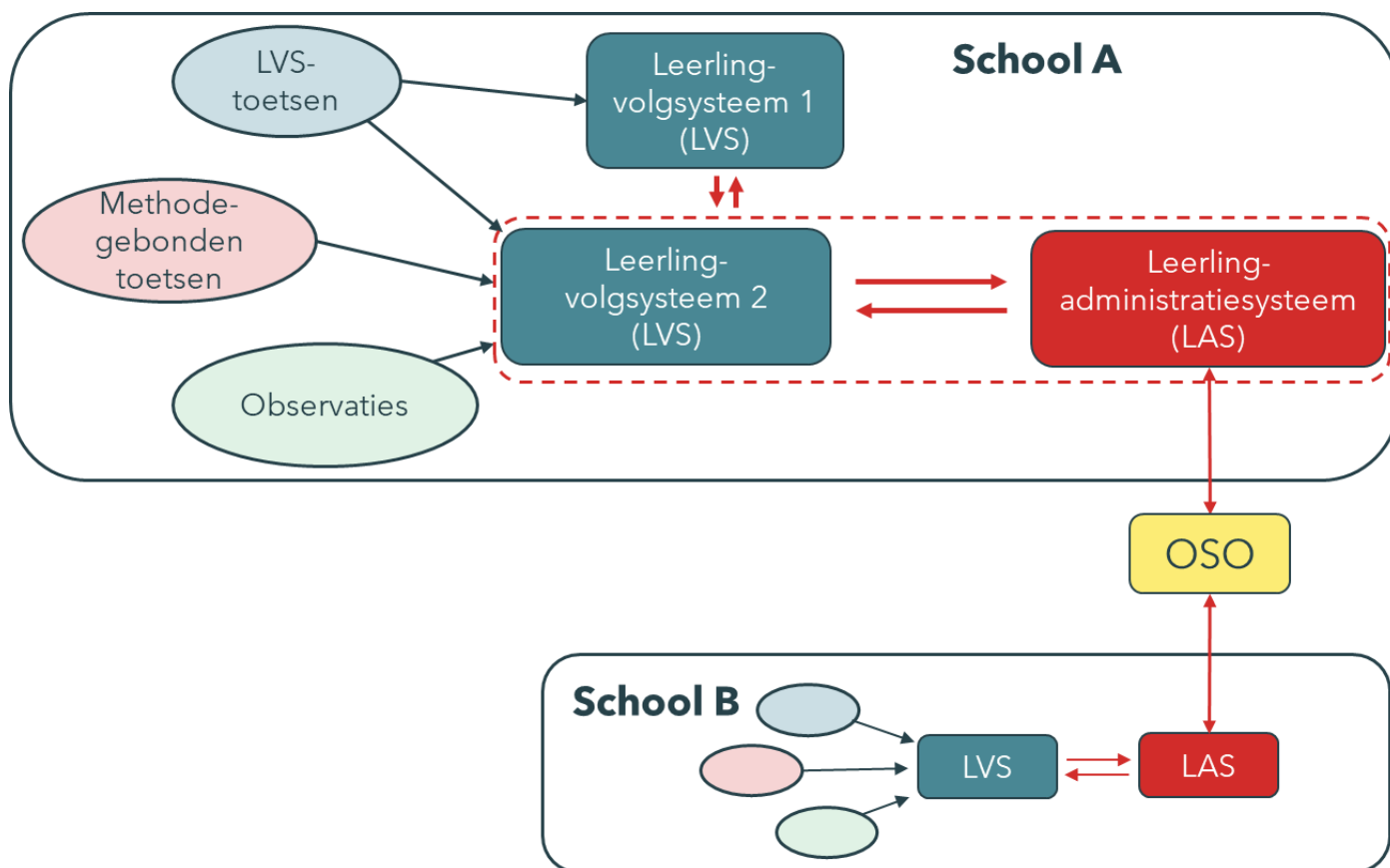
Figuur 2.1 betreft een versimpelde weergave om de verhouding tussen de verschillende onderdelen uit te leggen. We hebben twee voorbeeldscholen opgenomen met een andere samenstelling. Uiteraard zijn er nog meer smaken mogelijk. De figuur is bedoeld om een beeld te geven van het soms complexe samenspel van leerlingvolgsystemen. Niet alle nuances komen in de figuur naar voren. De stippellijn geeft aan dat het LVS en het LAS binnen dezelfde aanbieder (ParnasSys) belegd kunnen zijn.

⁴ De AVG-conformiteit wordt in OSO niet meer gegarandeerd voor eigen toegevoegde bijlagen.

⁵ Bij sommige LVS'en is het mogelijk om intern gegevens van de ene school naar de andere te verhuizen. Dan is er geen overstapdossier voor die toetsgegevens nodig. Voor alle andere gegevens, zoals leerlinggegevens of andere resultaten, blijft een overstapdossier via OSO nodig.

⁶ ParnasSys is marktleider op het gebied van LAS en bedient meer dan 80 procent van de markt (percentage op basis van gesprekken en Bisschop et al. (2016)).

Figuur 2.1 Versimpelde weergave van samenhang administratie- en leerlingvolgsystemen

2.2 Leerlingvolgsystemen en nieuwkomers

Schoolkr8 is momenteel het enige LVS dat speciaal is ontwikkeld voor nieuwkomers. Binnen dat LVS is het mogelijk om de ontwikkeling van nieuwkomers op de LOWAN-leerlijnen bij te houden, naast andere relevante achtergrondinformatie zoals aantal weken onderwijs gevolgd in Nederland of zorgbehoeften. In die zin is het LVS van Schoolkr8 ook completer dan een LVS van een LVS-toetsaanbieder.⁷ De LOWAN-leerlijnen zijn ontwikkeld door LOWAN⁸ om leraren richting en inzicht te geven in hoe het gaat met het aanleren van de Nederlandse taal, passend bij de ontwikkelingsfase en behoeften van nieuwkomersleerlingen. De leerlijnen bestaan uit te behalen doelen op verschillende domeinen (zoals technisch lezen, mondelinge taalvaardigheid of rekenen). In de LOWAN-leerlijnen wordt onderscheid gemaakt tussen voorwaardelijke doelen, minimale doelen en streefdoelen. Makkelijk gezegd observeren leraren of (sub)doelen behaald zijn, alvorens aan volgende doelen te werken. Een praktisch voorbeeld is dat een leerling in groep 3/4 minimaal kan klokkijken in hele en halve uren. Hierbij kan een leraar zelf bepalen of voor de specifieke leerling leerdoelen uit hogere of lagere groepen passend zijn. Dit verschilt van leerlijnen voor reguliere leerlingen die werken met toetsen om te bepalen of leerlingen de stof beheersen. De LOWAN-leerlijnen vormen het geraamte waaromheen Schoolkr8 is opgebouwd.

⁷ Schoolkr8 is echter geen LAS, wat ParnasSys wel is.

⁸ LOWAN ondersteunt scholen die het eerste opvangonderwijs verzorgen aan nieuwkomers. Ook gemeenten, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, onderwijsondersteunende organisaties evenals lesontwikkelaars en uitgeverijen kunnen een beroep op LOWAN doen. <https://www.lowan.nl/po/over-lowan-po/>

Binnen Schoolkr8 is het mogelijk om de resultaten van Boom LVS-toetsen te importeren, waarbij rekening wordt gehouden met een andere normering. LVS-toetsen zijn zoals eerder genoemd normatief, wat betekent dat ze gebruikt worden om de prestaties van leerlingen met andere leerlingen te vergelijken. Een andere normering voor nieuwkomers is van belang omdat je nieuwkomers niet zomaar kunt normeren langs de meetlat van 'reguliere' leerlingen. Dit knelpunt bespreken we in meer detail in het volgende hoofdstuk. Het staat LVS- en LAS-aanbiedersvrij om zelf samenwerkingen met elkaar aan te gaan. Hierdoor is er een grote variëteit aan compatibiliteit tussen verschillende leerlingvolgsystemen en leerlingadministratiesystemen. De keuze van de best passende combinatie van een LAS en LVS, hangt af van de specifieke behoeften van de school. Scholen zijn zoals eerder genoemd vrij in hun keuze voor een (combinatie van) LVS en LAS.

3 Volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers

Om de ontwikkeling van nieuwkomers te volgen gebruikt een meerderheid van de nieuwkomersscholen de LOWAN-leerlijnen, waar ze positief over zijn. Leerlijnen of toetsen voor reguliere leerlingen zijn vaak niet passend. Het gebruik van nieuwkomersleerlijnen zou gestimuleerd moeten worden, ook onder reguliere scholen in de overbruggingsfase.

Nieuwkomers maken een andere start in het onderwijs dan leerlingen uit Nederland. Ze starten op verschillende leeftijden en op verschillende momenten in het jaar in het Nederlandse onderwijs. De eerste periode staat in het teken van het leren van de Nederlandse taal, zodat ze na verloop van tijd kunnen meedraaien met het reguliere curriculum. Dat de ontwikkeling van nieuwkomers op een andere manier in kaart gebracht moet worden is daarom niet verwonderlijk. Dat betreft niet alleen de inhoud (beheersen ze de Nederlandse taal voldoende?) maar ook de vorm (observatiegericht in plaats van toetsgericht) zoals zal blijken. We hebben hiervoor met verschillende experts (LOWAN, toetsontwikkelaars) en ervaringsdeskundigen (nieuwkomersscholen) gesproken.

Dit hoofdstuk presenteert de resultaten van het onderzoek over het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers. We beginnen het hoofdstuk met resultaten van de enquête die context bieden hoe scholen dat op dit moment doen. Welke leerlingvolgsystemen gebruiken ze? Welke leerlijnen gebruiken ze om de ontwikkeling van nieuwkomers in kaart te brengen? Vervolgens hebben we aan de hand van de verzamelde data de knelpunten met betrekking tot dit thema op een rij gezet en de oplossingsrichtingen die naar voren zijn gekomen.

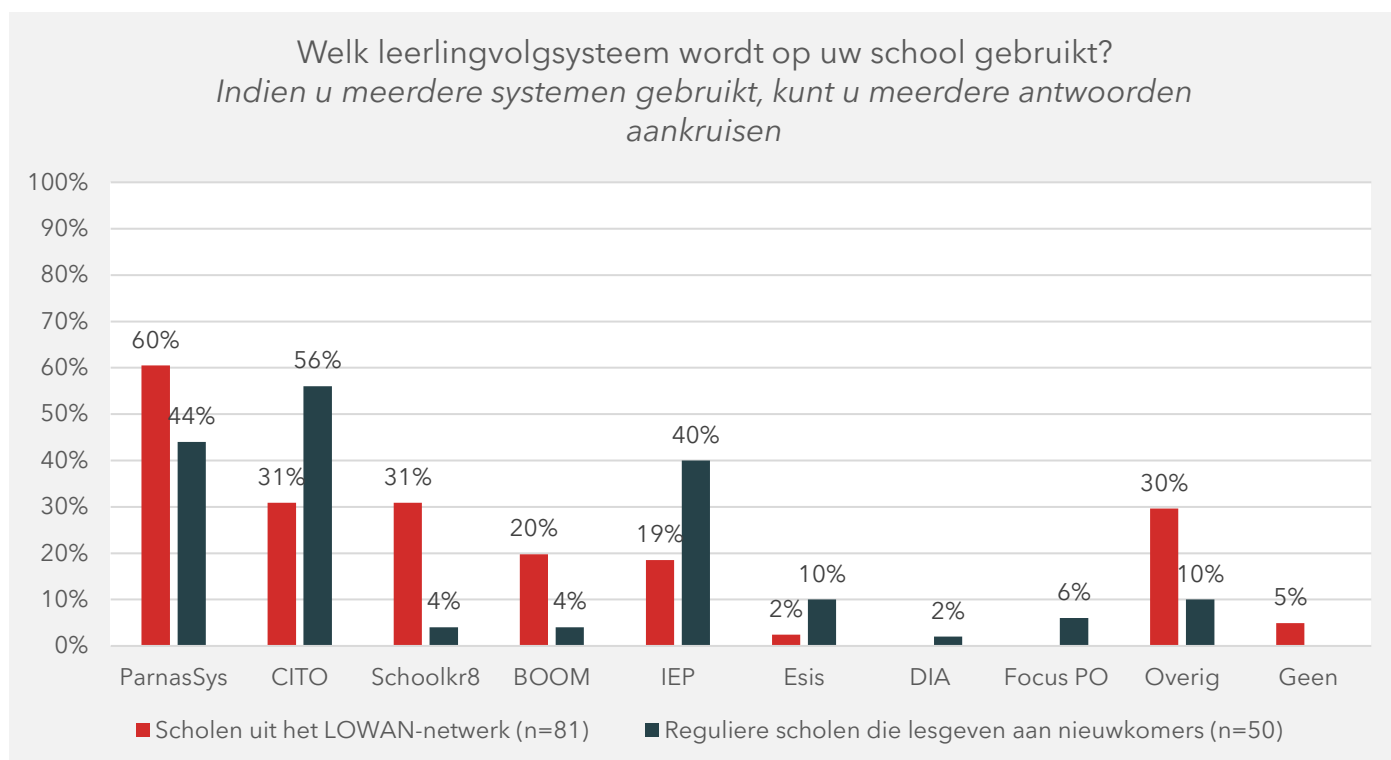
3.1 Toepassing van leerlingvolgsystemen en leerlijnen

Scholen uit het LOWAN-netwerk maken vaker gebruik van ParnasSys, Schoolkr8, BOOM en overige leerlingvolgsystemen dan dat reguliere scholen van deze systemen gebruik maken (zie Figuur 3.1). Het verschil tussen reguliere scholen en scholen uit het LOWAN-netwerk in het gebruik van Schoolkr8 en BOOM is opvallend. Deze leerlingvolgsystemen worden door de ondervraagde reguliere scholen vrijwel niet gebruikt, terwijl dit bij scholen uit het LOWAN-netwerk een aanzienlijke groep is.

Bij het gebruik van overige leerlingvolgsystemen door scholen uit het LOWAN-netwerk ging dit bij twee derde van de gevallen om een eigen instrument/document, vaak op basis van de LOWAN-leerlijnen. Scholen geven bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van de nieuwkomersleerling bij te houden in een word-document, via een individueel ontwikkelplan eventueel in combinatie met (eigen) leerlijnen en/of via zelf ontwikkelde groei-/ontwikkel dossiers.

Reguliere scholen gebruiken met name CITO. Merk hierbij op dat de ondervraagde reguliere scholen niet representatief zijn voor alle reguliere scholen: het gaat hier specifiek om basisscholen die ook lesgeven aan nieuwkomers. Onderzoek van DUO (2023) geeft bijvoorbeeld aan dat onder een algemene groep scholen in het primair onderwijs, 81 procent van de scholen het CITO-LVS gebruikt. Bij reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers ligt dit percentage op basis van dit onderzoek lager (56 procent).

Figuur 3.1 Scholen uit het LOWAN-netwerk verschillen van reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers in de leerlingvolgsystemen die zij gebruiken

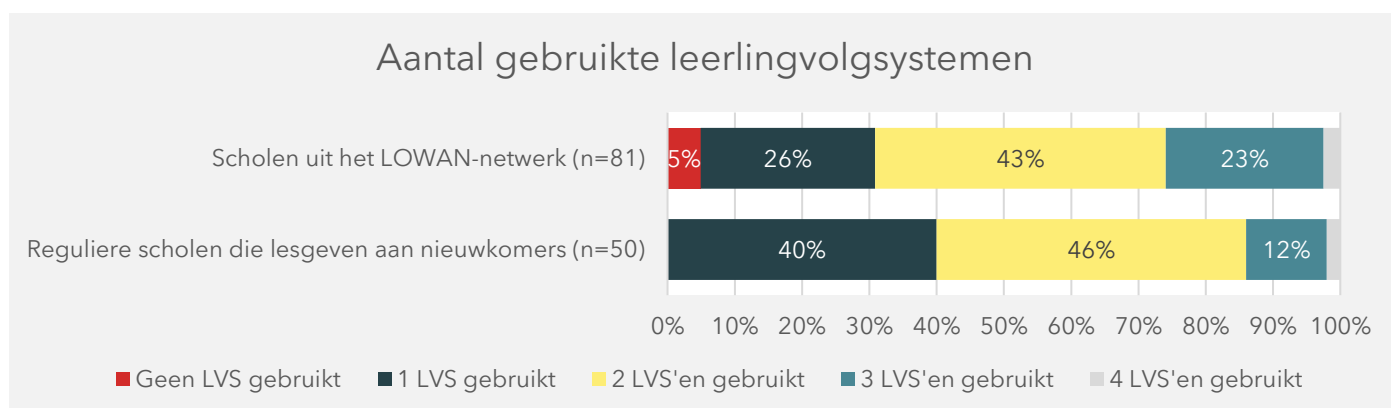

Noot: De antwoordopties in de enquête waren naast CITO, IEP, ParnasSys, BOOM, DIA, Schoolkr8, Esis en Focus PO ook Ik Ontwikkel, Looqin, Magister, Somtoday en JIJ! LVS. Deze laatste antwoordopties zijn door scholen niet gekozen. De categorie 'Overig' omvat dus niet één van deze leerlingvolgsystemen.

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Scholen uit het LOWAN-netwerk gebruiken iets vaker meer dan één LVS dan reguliere scholen (69 om 60 procent, zie Figuur 3.2). Scholen geven verschillende redenen om meerdere leerlingvolgsystemen te gebruiken. Soms wordt het ene LVS met name gebruikt voor de registratie van gegevens, en het andere LVS met name om leerlingen te toetsen. Daarnaast gebruiken scholen meerdere leerlingvolgsystemen om een completer beeld van de leerling te krijgen, of om te voorzien in de verschillende leerbehoeftes van verschillende typen leerlingen. Zo geven sommige scholen aan een apart LVS te gebruiken voor nieuwkomers.

Figuur 3.2 Gemiddeld genomen gebruiken scholen meer dan één LVS-systeem

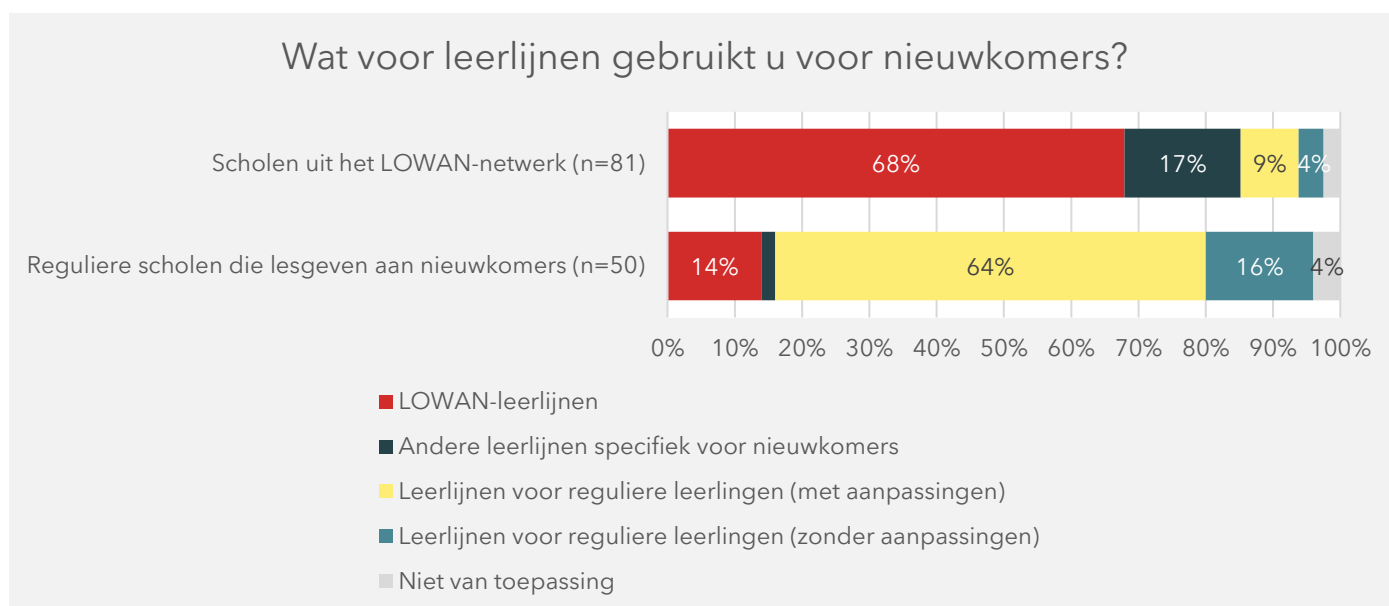

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

85 procent van de ondervraagde scholen uit het LOWAN-netwerk werkt met leerlijnen die specifiek voor nieuwkomers zijn ontwikkeld (eerste twee kolommen in Figuur 3.3). Onder reguliere scholen die met nieuwkomers werken is dat 16 procent. Wanneer er wordt gewerkt met leerlijnen specifiek voor nieuwkomers, betreft dit doorgaans de LOWAN-leerlijnen. Voor scholen uit het LOWAN-netwerk is dit in 80 procent het geval (68 van 85 procent), bij scholen uit het reguliere onderwijs is dat in 88 procent het geval (14 van 16 procent, maar het gaat hier maar om 7 scholen in totaal).

De reguliere scholen werken voor nieuwkomers doorgaans met leerlijnen voor reguliere leerlingen (80 procent), waar ze meestal aanpassingen in maken (64 procentpunt). Een voorbeeld van zo'n aanpassing is dat wordt uitgeweken naar leerlijnen en doelen van een lager niveau als de taal een te grote belemmering blijkt, of dat het lesaanbod wordt aangepast op de nieuwkomer. Als andere leerlijnen voor nieuwkomers worden gebruikt, gaat dit bijvoorbeeld om eigen opgestelde leerlijnen/combinaties van leerlijnen, of andere leerlijnen specifiek voor nieuwkomers zoals de ECA Emmen leerlijnen⁹ of de leerlijnen van Wereldkidz of Snappet. Het gebruik hiervan wordt als positief ervaren, maar het is niet altijd toegelicht waarom.¹⁰

Figuur 3.3 Scholen uit het LOWAN-netwerk maken meestal gebruik van nieuwkomersleerlijnen, terwijl reguliere scholen met name reguliere leerlijnen gebruiken voor nieuwkomers

Noot: Reguliere leerlijnen waarin scholen zelf aanpassingen hebben gemaakt voor nieuwkomers zijn niet aangemerkt als leerlijnen speciaal voor nieuwkomers.

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Over de leerlijnen van LOWAN oordelen de bevroagde scholen het vaakst positief (81 procent, zie Figuur 3.4, scholen uit het LOWAN-netwerk en reguliere scholen zijn in de figuur samengenomen). Ook over het werken met andere leerlijnen specifiek voor nieuwkomers wordt overwegend positief geoordeeld (66 procent), al is het in iets

⁹ Expertisecentrum Anderstaligen Emmen.

¹⁰ Alleen bij Snappet hebben we een toelichting. De leerlijnen van Snappet sluiten goed aan op het niveau van het kind, maar bij de talige onderdelen is dat soms lastiger. Als uitdaging wordt genoemd dat het inschatten van het niveau van de leerling lastig blijft.

mindere mate. De scholen die positief of zeer positief oordelen over de leerlijnen specifiek voor nieuwkomers (inclusief LOWAN) benoemen dat de leerlijnen houvast geven en helpen om het onderwijsaanbod op nieuwkomers af te stemmen. Scholen die neutraal oordelen missen bij deze leerlijnen vaak het doorstroomperspectief wanneer ze werken met deze leerlijnen. Hiermee bedoelen scholen dat ze te weinig zicht hebben op de toekomstige ontwikkelingen van het kind, en wat hierbij realistische verwachtingen en behoeften zijn. Ook bieden de doelen wat deze scholen betreft te weinig houvast voor doorstroom naar het regulier onderwijs. Het behalen van de doelen is niet automatisch voldoende om door te stromen naar het reguliere onderwijs.

Over het gebruik van reguliere leerlijnen voor nieuwkomers wordt in vergelijking met de leerlijnen specifiek voor nieuwkomers vaker neutraal of negatief geoordeeld. Dit geldt met name voor leerlijnen zonder aanpassingen voor nieuwkomers. Scholen die neutraal oordelen merken dat reguliere leerlijnen niet altijd aansluiten bij de behoeften van nieuwkomers. Ook oordeelt een groep negatief tot zeer negatief over het gebruik van reguliere leerlijnen voor nieuwkomers. Ze merken dat nieuwkomers onvoldoende basis in het Nederlands onderwijs hebben om mee te komen met de reguliere leerlijnen, andere behoeften hebben en dat leraren nog weinig kennis hebben over hoe om te gaan met reguliere leerlijnen voor nieuwkomers.

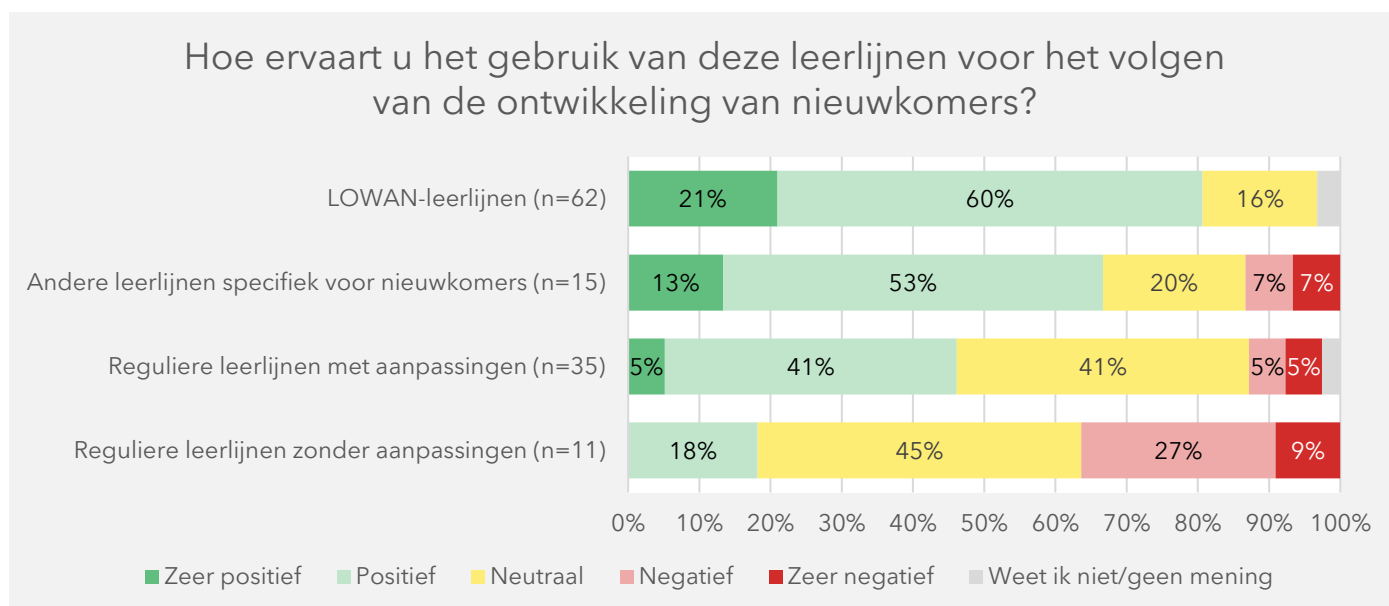
Toch zijn er ook scholen die positief oordelen, met name over de reguliere leerlijnen mét aanpassingen. Scholen passen de reguliere leerlijnen bijvoorbeeld aan op de behoeften van nieuwkomers door de hoeveelheid aan opdrachten/lesstof te verminderen en/of door extra begeleiding te bieden aan de nieuwkomer. Soms wordt er ook uitgeweken naar de leerlijnen of specifieke leerdoelen van lagere klassen. Het komt voor dat scholen naast de reguliere leerlijnen ook de LOWAN-leerlijnen als hulpmiddel gebruiken, waarbij ze de reguliere leerlijnen als basis hanteren. Eén school noemde bijvoorbeeld dat ze specifiek voor taal uitwijken naar de LOWAN-leerlijnen, maar voor de andere vakgebieden reguliere leerlijnen gebruiken.

Het positieve oordeel over de reguliere leerlijnen (met name met aanpassingen) komt voornamelijk van reguliere scholen die aan nieuwkomers lesgeven. Op deze scholen is een minderheid van de leerlingen nieuwkomer (zie Figuur 1.1) en zitten nieuwkomers doorgaans in de klas samen met niet-nieuwkomersleerlingen. Scholen lijken in dat geval bewust te kiezen voor het werken met reguliere leerlijnen voor nieuwkomers, zodat de aansluiting op de rest van de klas beter bewaakt kan worden. Dit maakt het makkelijker om nieuwkomers zoveel mogelijk mee te laten draaien in reguliere klassen en ze onderdeel te laten zijn van de groep. Het komt ook voor dat nieuwkomers op deze reguliere scholen in een aparte nieuwkomersklas/taalklas terecht komen, maar in dat geval wordt er volgens de respons in de enquête exclusief gewerkt met leerlijnen voor nieuwkomers (n=6).¹¹

Er zijn ook scholen uit het LOWAN-netwerk die positief oordelen over het werken met reguliere leerlijnen voor nieuwkomers, maar alleen wanneer ze hier aanpassingen in maken (n=5). Dit gaat zowel om scholen met alleen maar nieuwkomers, als scholen met een klein aandeel nieuwkomers. Ook scholen uit het LOWAN-netwerk noemen als voordeel van het werken met reguliere leerlijnen dat hierdoor de aansluiting op niet-nieuwkomers beter bewaakt kan worden. Dit helpt het voor de aansluiting op het voortgezet onderwijs. Tot slot voorkomt het volgens scholen dat je de lat voor nieuwkomers te laag legt. Ook hier geldt weer dat vanwege de lage respons van dit specifieke type scholen met een positief oordeel, de uitkomsten slechts indicatief zijn. Meer inzicht in de beweegredenen van scholen om te kiezen voor een bepaald type leerlijn kan helpen bij het beter ondersteunen van scholen die onderwijs geven aan nieuwkomers.

¹¹ Door het lage aantal scholen met een aparte taalklas in de respons is dit niet vanzelfsprekend representatief voor alle taalklassen in het reguliere onderwijs.

Figuur 3.4 Scholen zijn over het algemeen positief over het werken met nieuwkomersleerlijnen

Noot: Scholen uit het LOWAN-netwerk en reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers zijn in deze figuur samengenomen.

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

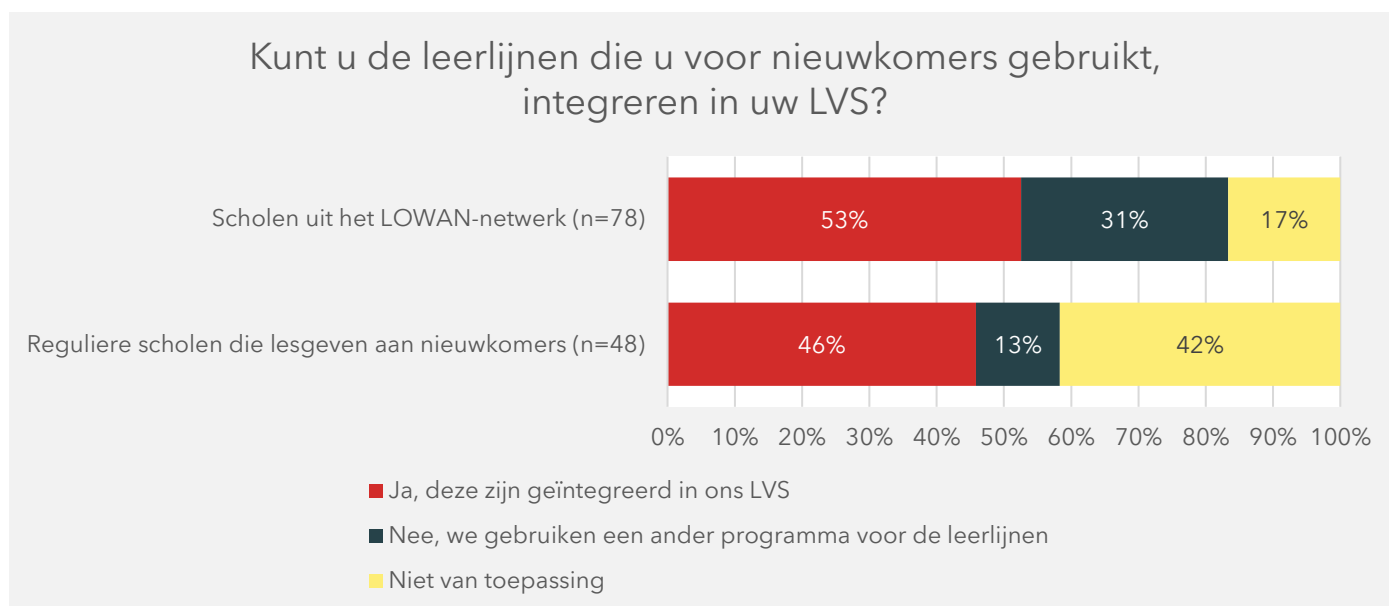
Meestal zijn de leerlijnen die gebruikt worden voor nieuwkomers te integreren in het LVS dat scholen gebruiken (zie Figuur 3.5). Bij scholen uit het LOWAN-netwerk is dat 63 procent.¹² Bij reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers is dat 78 procent.¹³ Hieruit maken we op dat bij 22 tot 37 procent van de scholen er geen integratie is. Scholen geven aan dat ze daarom naast hun standaard LVS ook een ander programma gebruiken zoals Schoolkr8, MijnRapportfolio of Kijk!, waarin de leerlijnen wel te gebruiken zijn.

In sommige gevallen volgen scholen de leerlingen met leerlijnen voor nieuwkomers in een eigen ontworpen leerlingvolgsysteem (bijvoorbeeld met hulp van Excel) en/of in het administratiesysteem. Zo geeft een school aan een eigen ontworpen LVS te gebruiken om de ontwikkeling van nieuwkomers af te zetten tegen hun eigen, eerder behaalde resultaten, omdat het standaard-LVS toetsgegevens namelijk afzet tegen andere leerlingen. Deze school vindt namelijk dat je nieuwkomers alleen op basis van hun eigen eerder behaalde resultaten kunt beoordelen.

¹² 53 op de (53 plus 31) 84 procent is 63 procent.

¹³ 46 op de (46 plus 13) 59 procent is 78 procent.

Figuur 3.5 Waar van toepassingen, zijn de leerlijnen vaker wel dan niet geïntegreerd in het leerlingvolgsysteem

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Wanneer gekeken wordt naar het type leerlijn (LOWAN-leerlijnen, andere leerlijnen specifiek voor nieuwkomers, reguliere leerlijnen met wel of geen aanpassingen) in plaats van de respondentgroep, valt op dat de LOWAN-leerlijnen en andere leerlijnen specifiek voor nieuwkomers minder goed te integreren zijn in het leerlingvolgsysteem (niet in figuur weergegeven).

3.2 Knelpunten

Uit de hiervoor beschreven context zijn knelpunten gedestilleerd. Ook zijn scholen door middel van de enquête specifiek gevraagd naar knelpunten waar ze mee te maken hebben rondom het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers. Deze knelpunten zijn naast de knelpunten uit de interviews en de focusgroepen gelegd, en er is gekeken naar de overlap. Daaruit komen de volgende knelpunten naar voren:

1. Bestaande leerlingvolgsystemen zijn niet goed ingericht op nieuwkomers

Reguliere leerlingvolgsystemen gaan uit van een start in augustus (naast andere vaste instroommomenten) en een stop in de zomer. Aan de hand daarvan wordt het onderwijsaanbod bepaald. Voor de meeste leerlingen werkt dit goed. Nieuwkomersleerlingen kunnen echter op ieder moment van het jaar binnenkomen. Daardoor is het reguliere systeem niet hanteerbaar. Bijvoorbeeld: in een reguliere klas is het onderwijsaanbod in maart ieder jaar ongeveer hetzelfde. De nieuwe klas krijgt ongeveer dezelfde lesstof als de klas van het jaar ervoor. In het nieuwkomersonderwijs kan dat jaar op jaar compleet anders zijn, afhankelijk van de samenstelling van de klas. Daarom moet je voor een nieuwkomer (of groepje vergelijkbare nieuwkomers) kunnen kijken naar het individu in plaats van naar de ontwikkeling van de hele klas op een bepaald moment.

Het werken met leerlijnen specifiek voor nieuwkomers lijkt hierin een uitkomst. Het zijn vooral de scholen uit het LOWAN-netwerk die werken met leerlijnen specifiek voor nieuwkomers. Echter kunnen deze leerlijnen niet altijd geïntegreerd worden in de leerlingvolgsystemen. Een integratie van de leerlijnen in het leerlingvolgsysteem maakt het makkelijker om nieuwkomers op een passende manier te volgen.

2. Het reguliere onderwijs leunt veel op toetsresultaten, die niet passend zijn voor nieuwkomers

(Reguliere) toetsen zijn niet passend voor nieuwkomers omdat onvoldoende taalbeheersing bij hen zorgt voor te lage toetsscores. De toetsscore van een nieuwkomer is dan geen reflectie van de daadwerkelijke vaardigheden van de leerling op dat vak, maar van de taalbeheersing. In andere woorden: de normering die wordt gehanteerd bij reguliere leerlingen is niet inzichtelijk voor waar de nieuwkomers staat. Zij halen nooit het niveau wat verwacht kan worden bij een reguliere leerling van dezelfde leeftijd. Dat heeft dan weer gevolgen voor de gemiddelde schoolprestaties. Er zijn dan ook toetsaanbieders die alleen adviseren toetsen af te nemen wanneer de leerling de taal voldoende machtig is. In de eigen taal zitten de nieuwkomersleerlingen soms wel op het niveau passend bij hun leeftijd (afhankelijk van hun onderwijsachtergrond). Echter 'verwachten' reguliere scholen wel toetsresultaten om te weten waar de nieuwkomer staat, terwijl beoordeling aan de hand van doelen in plaats van toetsscores passender is voor de doelgroep volgens gesproken experts. Zowel reguliere scholen als scholen uit het LOWAN-netwerk merken dat er bij reguliere scholen een informatiebehoefte zit over het onderwijzen van nieuwkomers.

3. Systemen ontwikkelen voor nieuwkomers is lastig vanwege schaalgrootte en fluctuaties in aantallen

Het aantal nieuwkomersscholen lijkt te klein voor marktpartijen om hun producten op de juiste manier aan te passen voor nieuwkomers. ParnasSys heeft wel een module ontwikkeld waarmee een individuele nieuwkomer gevolgd kan worden, maar de module is onvoldoende passend voor nieuwkomersscholen die hele groepen willen volgen, filteren en/of analyseren. Hieraan is wel behoefte vanuit nieuwkomersscholen. Het nieuwkomersonderwijs wordt gekenmerkt door veel onzekerheid rondom leerlingenaantallen. Die is sterk fluctuerend, waardoor scholen fluctuerend zijn in hun vraag naar dit soort oplossingen. Dat maakt het risicovoller voor marktpartijen om te investeren. Schoolkr8 is in deze markt gestapt en heeft een volwaardig LVS gemaakt dat momenteel wordt doorontwikkeld naar de behoeften die er spelen in het werkveld.

3.3 Oplossingsrichtingen

Aan de hand van de gevoerde gesprekken en de enquête zijn mogelijke oplossingsrichtingen opgesteld. Ook in de enquête hebben scholen oplossingsrichtingen aangedragen.

A. Stimuleer het gebruik van leerlijnen specifiek voor nieuwkomers onder nieuwkomersscholen

Met de nieuwkomersleerlijnen (met als bekendste de LOWAN-leerlijnen) kunnen nieuwkomersscholen, maar ook reguliere scholen met nieuwkomers, de ontwikkeling van nieuwkomers goed in kaart brengen. Men kijkt dan naar wat een nieuwkomer al kan en past daar het onderwijsaanbod op aan. Het is volgens gesproken onderwijsprofessionals passender om voor deze doelgroep met dergelijke methoden te werken, dan de voortgang in beeld te brengen met bestaande (LVS-)toetsen.

Op basis van de enquête weten we dat de meerderheid van de scholen uit het LOWAN-netwerk gebruikmaakt van deze leerlijnen, maar niet allemaal. De ervaringen zijn over het algemeen positief. Bovendien: hoe meer scholen gebruikmaken van nieuwkomersleerlijnen (en dan vooral de LOWAN-leerlijnen), des te uniformer de ontwikkeling van nieuwkomers in beeld gebracht wordt. De inspectie vraagt naar het gebruik van LOWAN-leerlijnen bij locatiebezoeken en raadt het gebruik ook aan. LOWAN organiseert zelf informatiesessies over het gebruik van de LOWAN-leerlijnen. Uiteraard is het van belang om deze leerlijnen continu te blijven verbeteren aan de hand van de nieuwste inzichten uit de wetenschap. Scholen zijn uiteraard vrij in de keuze om wel of niet aan de slag te gaan met de LOWAN-leerlijnen.

Sommige (voornamelijk reguliere) scholen kiezen er bewust voor om met reguliere leerlijnen te werken, omdat zij willen dat nieuwkomers daarin worden meegenomen. Vaak zijn het scholen waar nieuwkomers al meer geïntegreerd zijn in de klas met niet-nieuwkomers. De aansluiting van nieuwkomers op het reguliere curriculum wordt daarmee ondersteund, en bijvoorbeeld ook de aansluiting met het voortgezet onderwijs. Scholen passen bijvoorbeeld de hoeveelheid stof aan of wijken uit naar leerdoelen van lagere klassen. Soms geven scholen aan te werken met een combinatie van leerlijnen voor reguliere leerlingen en de LOWAN-leerlijnen. Goede voorbeelden zouden gedeeld kunnen worden ter inspiratie. Wel is duidelijk dat scholen het gebruik van reguliere leerlijnen met en zonder aanpassingen minder positief ervaren voor het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers.

B. Informeer het regulier onderwijs over het onderwijzen van nieuwkomers

Het reguliere onderwijs is gewend om de ontwikkeling van leerlingen te volgen via toetsresultaten. Nieuwkomers hebben vaak nog niet het juiste taalbeheersingsniveau waardoor toetsresultaten anders geïnterpreteerd moeten worden. Reguliere scholen moeten zich hiervan bewust zijn en verder kijken dan alleen toetsresultaten. LOWAN heeft hierover een informatiepakket samengesteld.¹⁴ Sommige scholen nemen vertaalde toetsen af, om zo beter aan te sluiten bij de behoeften van de nieuwkomers. Ook zijn er verschillende analysemogelijkheden die beter passend zijn, zoals meer focus op de individuele groei in plaats van kijken naar DLE¹⁵ of een vergelijking maken met niet-nieuwkomers.

Bij de overgang naar een reguliere school is het meer en meer de bedoeling dat nieuwkomers worden meegenomen in het reguliere curriculum. Echter, tijdens de overbruggingsfase raden we aan om de ontwikkeling van nieuwkomers ook te volgen via de LOWAN-leerlijnen. Bekendheid met en gebruik van de LOWAN-leerlijnen onder reguliere scholen zou daarom gestimuleerd moeten worden. Nieuwkomersleerlijnen sluiten namelijk niet goed aan op het reguliere curriculum. LOWAN heeft op haar website veel informatie over de LOWAN-leerlijnen. Er kan nagedacht worden om een informatiepakket te maken voor reguliere scholen die gebruik willen maken van de LOWAN-leerlijnen, of een ingroeipad van de LOWAN-leerlijnen naar de reguliere leerlijnen en/of het voortgezet onderwijs. Zo weten reguliere scholen beter waar ze aan moeten werken met de nieuwkomersleerling en wat de leerling al beheerst.

Ook hebben we signalen ontvangen dat een deel van het reguliere onderwijs behoefte heeft aan meer kennis over nieuwkomers: zowel via professionalisering als extra ondersteuning in de klas. Ook is er behoefte aan kennisdeling tussen scholen. Daarnaast hebben reguliere scholen behoefte aan passende toetsen voor nieuwkomers. Dit zijn signalen die ook in andere onderzoeken naar onderwijs aan nieuwkomers veelvuldig aan bod komen (cf. Bisschop et al., 2022; van der Ven et al., 2024; Lankreijer et al., 2024).

C. Er zijn al oplossingen in de markt beschikbaar...

Schoolkr8 is ontwikkeld in samenwerking met LOWAN en het onderwijsveld. Bij Schoolkr8 wordt de ontwikkeling van nieuwkomers op de LOWAN-leerlijnen gevolgd, en ze hebben normeringen ontwikkeld waarmee nieuwkomers vergeleken kunnen worden met andere nieuwkomers. Zo gaan ze na of het toetsresultaat binnen de gestelde normen passend is bij de fase waarin de nieuwkomersleerling zich bevindt. Ook kunnen leerlingen op ieder moment van het jaar instromen. Je kan alle relevante achtergrondinformatie kwijt in het LVS zoals het aantal weken dat een leerling onderwijs heeft gevolgd in Nederland. Dat maakt Schoolkr8 een complete oplossing. Bovendien voorkom

¹⁴ <https://www.lowan.nl/po/nieuws/veelgestelde-vragen-over-toetsen-bij-nieuwkomers/>

¹⁵ DL (Didactische Leeftijd) geeft het aantal maanden aan dat een leerling onderwijs heeft gevolgd vanaf groep 3. Eind groep drie heeft een leerling tien maanden onderwijs gevolgd en is de DL 10. DLE (Didactische Leeftijd Equivalent) geeft het werkelijke niveau van een kind aan. Heeft een leerling eind groep 3 bijvoorbeeld een DLE van 5, dan loopt het vijf maanden achter op het gemiddelde.

je met een goed afgestemd LVS situaties waarin scholen zelf een registratiesysteem ontwikkelen waarin persoonsgegevens (onveilig) worden verwerkt. Eigen systemen zijn doorgaans lastiger in de overdracht, omdat ze per definitie niet uniform zijn. Overigens bestaan er ook andere (veilige) systemen om de ontwikkeling van nieuwkomers te volgen waar scholen tevreden mee zijn, en zijn ook niet alle scholen tevreden met Schoolkr8.

D. ... maar doorontwikkeling is gewenst

Versillende gebruikers vinden dat Schoolkr8 in de regel heel bruikbaar is, maar dat het systeem doorontwikkeld moet worden. Niet alle gewenste functionaliteiten zijn beschikbaar. Er is bijvoorbeeld wel een koppeling mogelijk met ParnasSys en BOOM, maar niet met Esis of Cito.¹⁶ Schoolkr8 is zelf actief bezig met doorontwikkeling, luisterend naar de wensen van gebruikers, maar is gebonden aan capaciteit en budgetten.

Een mogelijkheid zou zijn om als overheid hierin te ondersteunen. Scholen geven aan graag te werken met leerlingvolgsystemen voor nieuwkomers. Schoolkr8 voorziet momenteel in deze behoefte, maar verdere uitbreidingen en aanpassingen zijn gewenst. Andere partijen zijn nog niet (volledig) in deze markt gesprongen vanwege de beperkte omvang en hoge ontwikkelkosten. Als overheid kan een aanbesteding gedaan worden om een goed werkend systeem te laten ontwikkelen door een marktpartij. Mogelijk haalt dit drempels weg voor marktpartijen om in deze markt te stappen.

Ook is het dan mogelijk voor de bestaande partij, Schoolkr8, om hierop in te schrijven. Directe betrokkenheid vanuit de overheid bij Schoolkr8 is vermoedelijk een vorm van staatssteun en mede daardoor ongewenst.¹⁷ Het is raadzaam om juridisch advies hierover in te winnen. Als er behoefte is om specifiek Schoolkr8 in aanmerking te laten komen voor de aanbesteding, is er een tussenweg mogelijk. Een 'aankondiging van vrijwillige transparantie vooraf' zou in deze situatie toepasbaar kunnen zijn.¹⁸ Dit houdt in dat de aanbestedende dienst voor het sluiten van de overeenkomst zijn voornemen tot gunnen vrijwillig bekendmaakt, waardoor belanghebbenden zich hiertegen kunnen verzetten. Softwareontwikkeling is één van de meest voorkomende redenen voor vrijwillige transparantie vooraf en lijkt dus ook in deze situatie passend.

¹⁶ De koppelingen zijn eenzijdig. Dat wil zeggen dat er gegevens uit ParnasSys en BOOM geïmporteerd kunnen worden, zoals NAW-gegevens of de resultaten van BOOM LVS-toetsen. Toetsresultaten die in ParnasSys staan zijn dan weer niet te importeren in Schoolkr8.

¹⁷ <https://europadecentraal.nl/onderwerp/staatssteun/criteria-staatssteun/>

¹⁸ <https://www.tenderned.nl/cms/nl/aanbesteden-cijfers-aanbestedingstrends/aankondiging-van-vrijwillige-transparantie-vooraf>

4 Gegevensoverdracht van nieuwkomers

Bij scholen uit het LOWAN-netwerk is de gegevensoverdracht van nieuwkomers vaker problematisch dan bij reguliere scholen. Belangrijke knelpunten zijn dat ontvangende en verzendende scholen geen contact kunnen leggen, of dat niet alle relevante gegevens worden overgedragen. Meer betrokkenheid van aanpalende partijen en het ontwikkelen van een standaardbijlage kan hierin helpen.

Naast de knelpunten rondom het in kaart brengen van hoe een nieuwkomer zich ontwikkelt, doen er zich ook knelpunten voor rondom de gegevensoverdracht wanneer een leerling van school wisselt (Bisschop et al., 2022). Scholen hebben de juiste informatie nodig om een doorgaande leerlijn te kunnen garanderen. We brengen in dit hoofdstuk in kaart welke problemen bij de gegevensoverdracht ontstaan en welke mogelijke oplossingsrichtingen er zijn.

Het hoofdstuk heeft eenzelfde opzet als het vorige, waarbij eerst de context wordt geschept rondom wisselingen van nieuwkomers aan de hand van de onderwijsregistraties en hoe vaak dit niet goed verloopt op basis van de enquêteresultaten. Daarna worden knelpunten en oplossingsrichtingen gegeven.

4.1 Schoolwissel van nieuwkomers

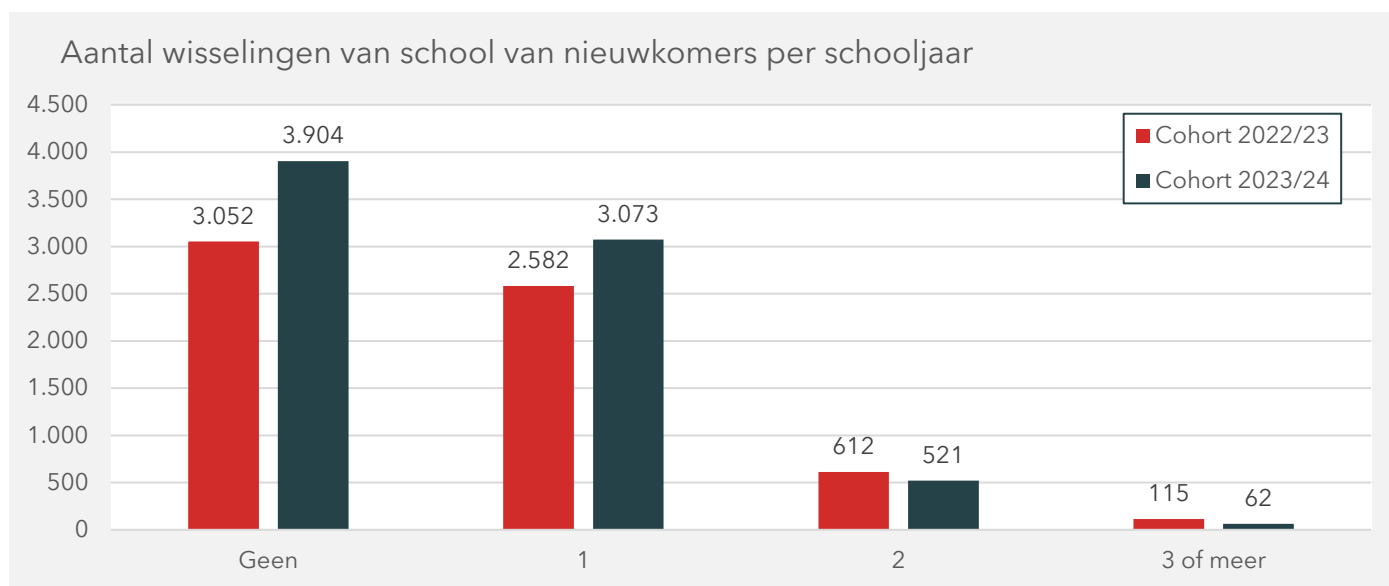
Hoe vaak wisselen nieuwkomers van school?

Op basis van de onderwijsregistraties zoals bekend bij DUO is vastgesteld hoe vaak wisselingen van nieuwkomers voorkomen. Vanuit eerdere ervaring en meerdere gesprekken die we gevoerd hebben voor dit onderzoek weten we dat de onderwijsregistraties voor deze doelgroep ingewikkeld zijn. Het komt namelijk voor dat een nieuwkomer plotseling verhuist en zich meldt bij een nieuwe school. Het is voor de nieuwe school niet altijd mogelijk om te achterhalen of en waar de nieuwkomer onderwijs heeft gehad. In die gevallen maakt de school noodgedwongen een nieuw identificerend nummer aan. Mocht dit een nieuwkomer zijn die al wel eerder onderwijs in Nederland heeft gevolgd, dan komt de leerling in de registraties voor als twee verschillende identificerende nummers, terwijl ze in werkelijkheid naar dezelfde persoon verwijzen. De onderwijsregistraties raken daardoor deels vervuild. Daarom moeten we de onderstaande resultaten met enige voorzichtigheid benaderen. Het aantal schoolwisselingen per nieuwkomer wordt hierdoor mogelijk enigszins onderschat.

Figuur 4.1 laat zien dat meer dan 3.000 nieuwkomers per schooljaar van school wisselen (minstens één wisseling). Dat is ongeveer de helft van het totaal aantal nieuwkomers per cohort.¹⁹ Ongeveer 600 tot 700 nieuwkomers wisselen meerdere keren per schooljaar van school. Hoe vaker een leerling wisselt, hoe meer kans dat er bij gegevensoverdracht iets misgaat. Er zijn meer leerlingen met een schoolwissel bij cohort 2023/24 omdat dat cohort groter is.

¹⁹ Voor cohort 2022/23 is dat $(2.582 + 612 + 115) / (3.052 + 2.582 + 612 + 115) = 52$ procent, voor cohort 2023/24 is dat $(3.073 + 521 + 62) / (3.904 + 3.073 + 521 + 62) = 48$ procent.

Figuur 4.1 Ongeveer de helft van de nieuwkomers wisselt minstens één keer van school in het eerste schooljaar

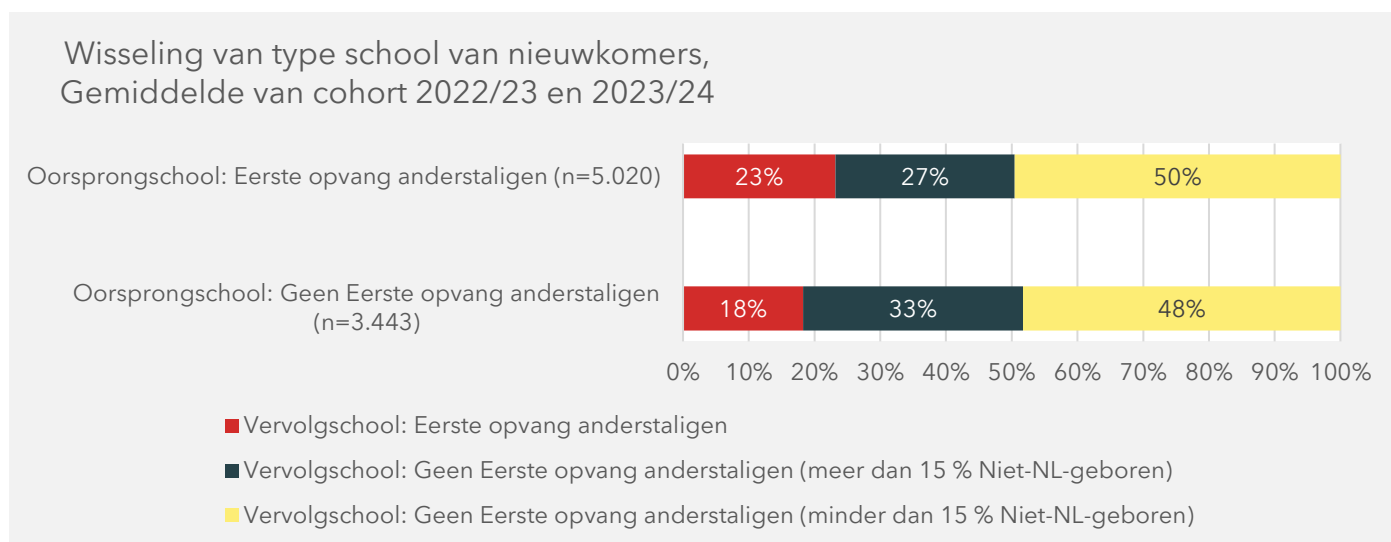
Noot: De gehanteerde definitie van nieuwkomers in deze figuur is: geen Nederlandse nationaliteit, niet in Nederland geboren, niet langer dan twee jaar voor het eerst ingeschreven op een Nederlandse bekostigde school en niet ingeschreven in het internationaal georiënteerd basisonderwijs (IGBO) of de Europese School in Den Haag. Alle nieuwkomers die voor het eerst als nieuwkomer voorkomen op oktober 2022 of op oktober 2023 zijn meegenomen.

Bron: DUO Informatieproducten (2025), bewerking door SEO

Hoe vaak betreft het een wisseling tussen twee nieuwkomersscholen of tussen een nieuwkomersschool en een reguliere school? Dat laten Figuur 4.2 en Figuur 4.3 zien. Van de leerlingen die onderwijs volgden op een nieuwkomersvoorziening (eerste opvang anderstaligen) maakt driekwart de overgang naar een reguliere school.²⁰ Bij reguliere scholen (geen eerste opvang anderstaligen) zien we ook schoolwissels van nieuwkomers, maar vooral naar andere reguliere scholen. Vaak is de bestemming een school met relatief weinig leerlingen die niet in Nederland zijn geboren (<15 procent) of een relatief kleine school (<300 leerlingen).

²⁰ Van cohort 2023/24 maakte 75 procent de overstap binnen het eerste schooljaar. Van cohort 2022/23 maakte 78 procent de overstap in het eerste of tweede schooljaar.

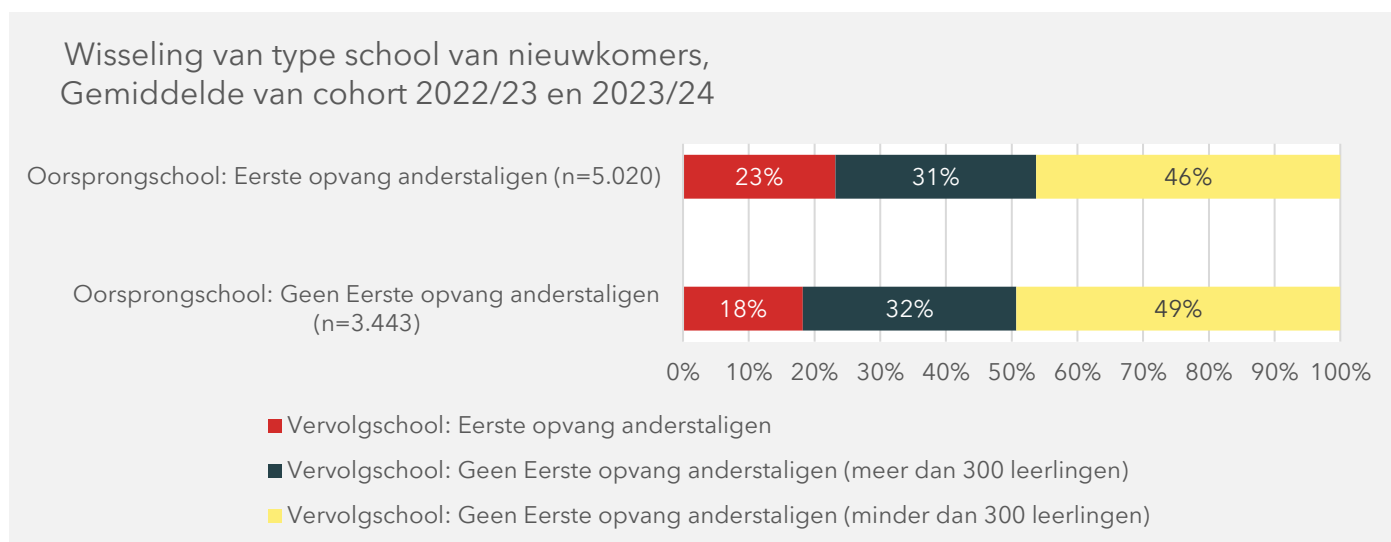
Figuur 4.2 Meestal wisselen nieuwkomers naar een reguliere school met relatief weinig leerlingen die niet in Nederland geboren zijn

Noot: De gehanteerde definitie van nieuwkomers in deze figuur is: geen Nederlandse nationaliteit, niet in Nederland geboren, niet langer dan twee jaar voor het eerst ingeschreven op een Nederlandse bekostigde school en niet ingeschreven in het internationaal georiënteerd basisonderwijs (IGBO) of de Europese School in Den Haag. Alle nieuwkomers die voor het eerst als nieuwkomer voorkomen op oktober 2022 of op oktober 2023 zijn meegenomen. We hebben de resultaten van twee cohorten gemiddeld.

Bron: DUO Informatieproducten (2025), bewerking door SEO

Figuur 4.3 Meestal wisselen nieuwkomers naar een relatief kleine reguliere school

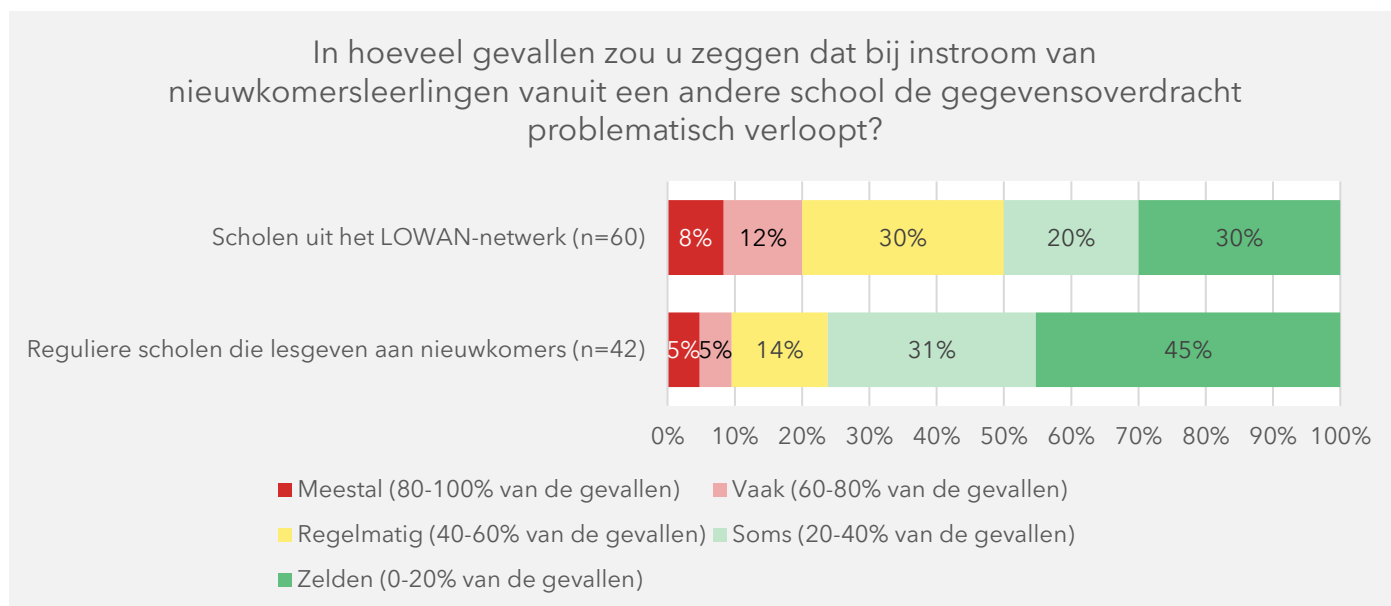
Noot: De gehanteerde definitie van nieuwkomers in deze figuur is: geen Nederlandse nationaliteit, niet in Nederland geboren, niet langer dan twee jaar voor het eerst ingeschreven op een Nederlandse bekostigde school en niet ingeschreven in het internationaal georiënteerd basisonderwijs (IGBO) of de Europese School in Den Haag. Alle nieuwkomers die voor het eerst als nieuwkomer voorkomen op oktober 2022 of op oktober 2023 zijn meegenomen.

Bron: DUO Informatieproducten (2025), bewerking door SEO

Hoe verloopt de instroom van nieuwkomers?

We hebben in de enquête aan scholen gevraagd of de instroom van nieuwkomers problematisch verloopt. De helft van de scholen uit het LOWAN-netwerk geeft aan dat de instroom van nieuwkomers vanuit een andere school regelmatig tot meestal problematisch verloopt, terwijl dit bij de andere helft soms tot zelden het geval is (zie Figuur 4.4). Bij reguliere scholen verloopt de instroom van nieuwkomers vanuit een andere school minder vaak problematisch: 24 procent geeft aan dat de instroom regelmatig tot meestal problematisch verloopt, tegenover 76 procent die aangeeft dat de instroom soms of zelden problematisch verloopt. Op welke aspecten de problematiek speelt, hebben we in deze vraag niet gespecificeerd, maar in vervolgvragen verder uitgediept.

Figuur 4.4 De instroom van nieuwkomers verloopt vaker problematisch bij scholen uit het LOWAN-netwerk

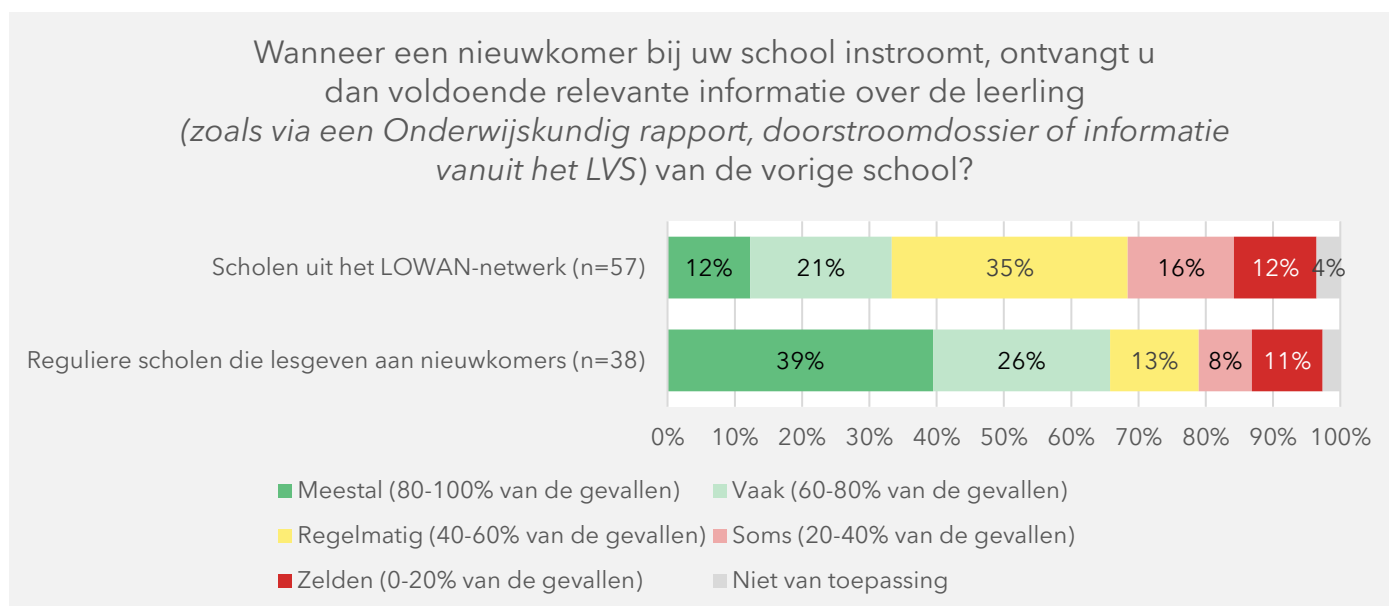
Noot: Scholen die deze vraag beantwoordden met 'niet van toepassing' zijn achterwege gelaten. Dit gaat bij LOWAN-scholen om 13 scholen, en bij reguliere scholen om 8 scholen.

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

68 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk stelt dat de ontvangen informatie over de nieuwkomers regelmatig tot meestal voldoende relevant is, bij reguliere scholen is dit 79 procent (zie Figuur 4.5). Ook vinden scholen uit het LOWAN-netwerk de informatie minder vaak inhoudelijk bruikbaar dan reguliere scholen (zie Figuur 4.6). Bij 76 procent van de reguliere scholen is de informatie regelmatig tot meestal inhoudelijk bruikbaar. Dit is bij 56 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk het geval.

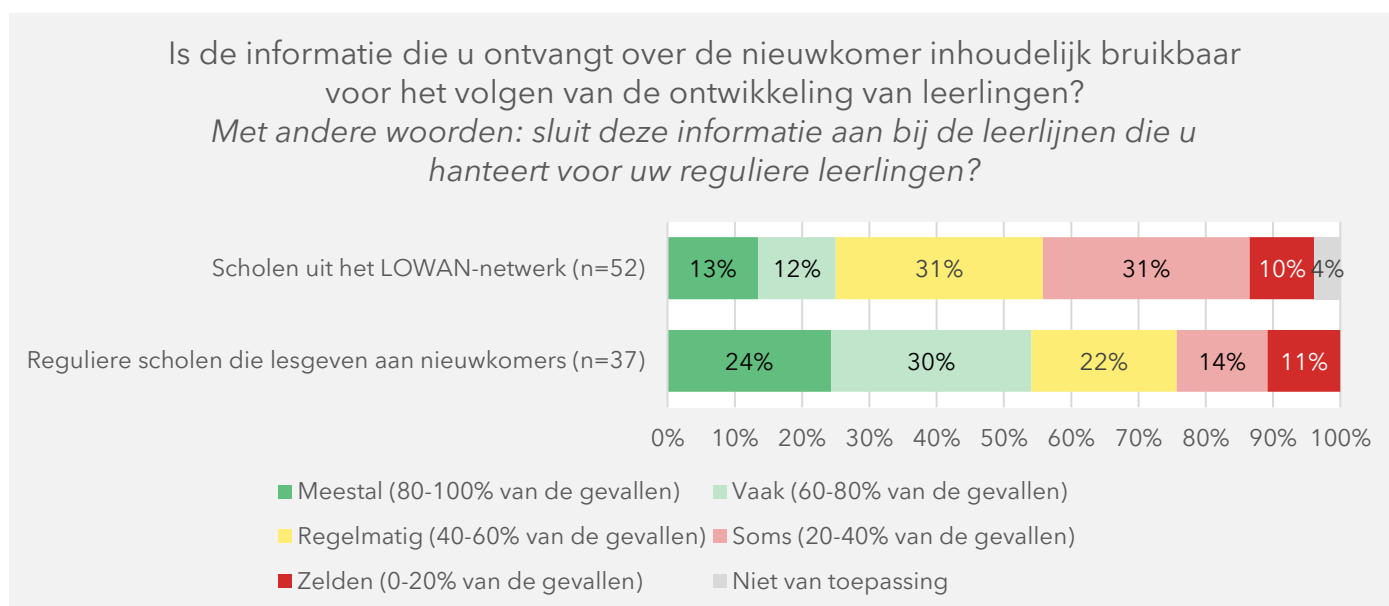
Scholen lichten toe dat de informatie bruikbaar is wanneer er contact is geweest met de vorige school. Daarnaast vinden zij de informatie nuttiger wanneer de verzendende en ontvangende school hetzelfde leerlingvolgsysteem gebruiken. Soms is de informatie in theorie wel bruikbaar, maar in praktijk niet omdat het lastig is om de systemen te integreren. Een ander voorbeeld van onbruikbare gegevens zijn verouderde of incomplete dossiers. Ook noemen scholen dat er een groot kwaliteitsverschil is tussen overdrachten.

Figuur 4.5 Scholen uit het LOWAN-netwerk ontvangen minder vaak voldoende relevante informatie

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Figuur 4.6 De ontvangen informatie is bij LOWAN-scholen minder vaak inhoudelijk bruikbaar

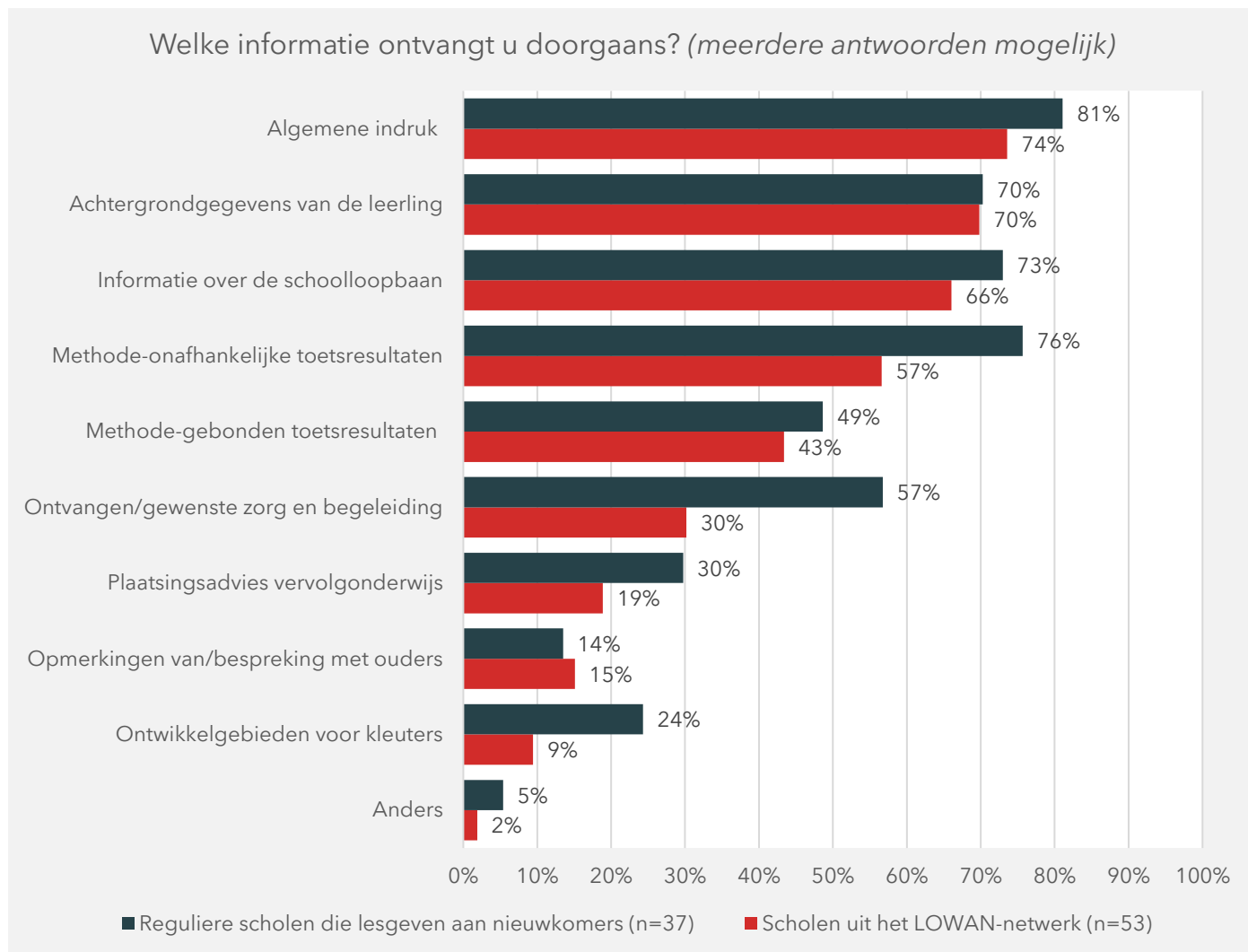

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Scholen ontvangen doorgaans de volgende informatie over nieuwkomers (zie Figuur 4.7): algemene indruk, achtergrondgegevens, informatie over de schoolloopbaan en methode-onafhankelijke toetsresultaten. Reguliere scholen ontvangen meestal ook informatie over de gewenste zorg en begeleiding. Reguliere scholen ontvangen de verschillende typen informatie net iets vaker dan de scholen uit het LOWAN-netwerk, maar dit verschil is klein. Een klein aantal scholen ontvangt ook andere informatie, namelijk 2 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk en 5 procent van de reguliere scholen. Dit betreft informatie over de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen en

wat hierbij behulpzaam is. Deze informatie kan op verschillende manieren van school tot school overgaan, zoals te zien is in Figuur 4.8.

Figuur 4.7 Scholen uit het LOWAN-netwerk geven aan alle typen informatie relatief iets minder vaak te ontvangen dan reguliere scholen

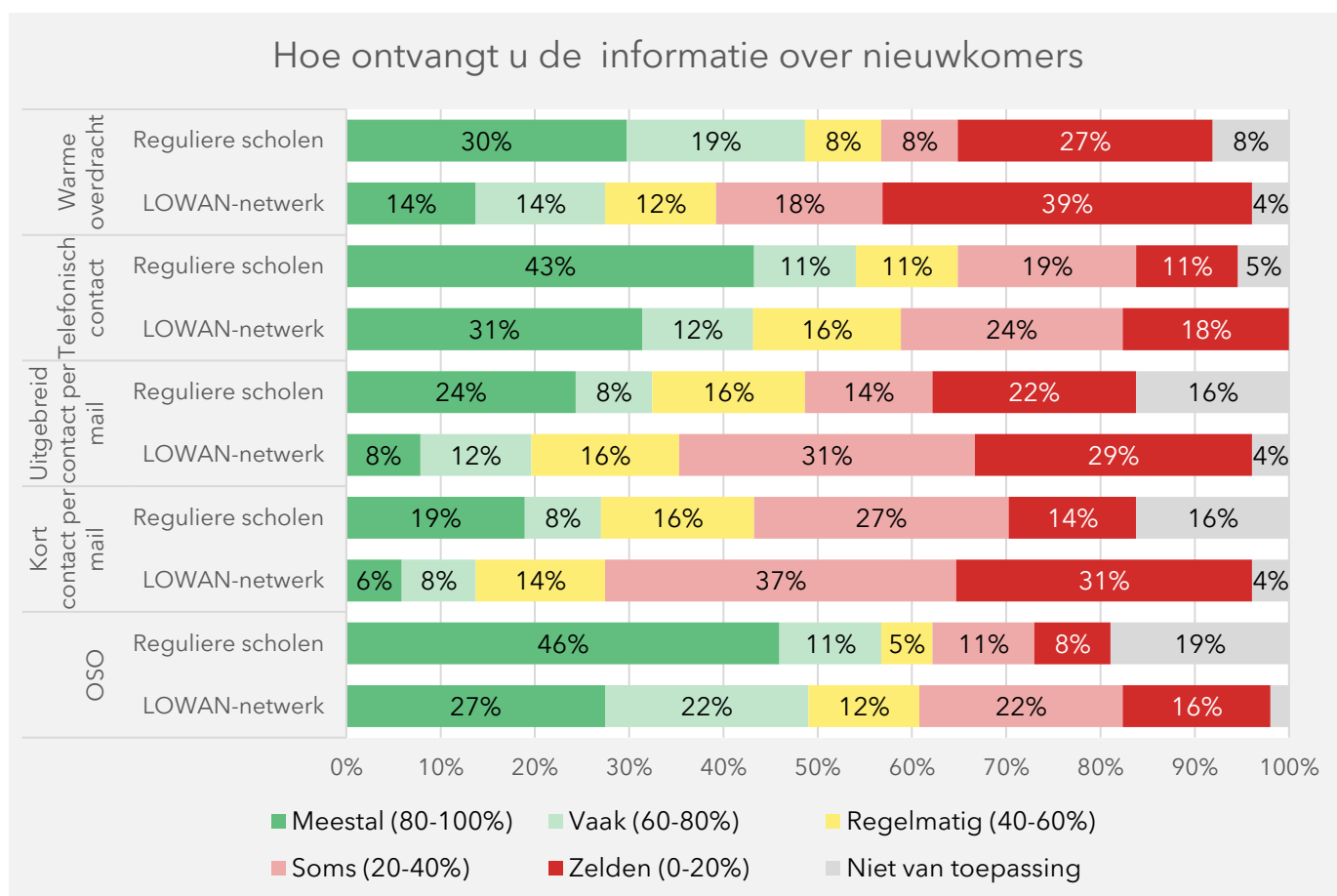

Noot: Toelichting tussen haakjes bij enkele categorieën: schoolloopbaan (zoals verzuim, aantal maanden onderwijs in Nederland en in het land van herkomst), algemene indruk (zoals een globale waardering van de niet-cognitieve ontwikkeling waaronder omgang met medeleerlingen en leerkrachten, werkhouding, zelfstandigheid en huiswerkgedrag, methode-onafhankelijke toetsresultaten (zoals (vaardigheids)scores op toetsen voor taal en rekenen), methodegebonden toetsresultaten (zoals toetsscores op toetsen voor taal en rekenen, betreft deels toetsen voor vaardigheden waarvoor geen methode-onafhankelijke toetsen zijn zoals spreek- en luistervaardigheid), ontwikkelgebieden voor kleuters zoals een globale waardering van onder meer auditieve waarneming, visueel-ruimtelijke waarneming en voorbereidend rekenen, ontvangen en/of gewenste zorg en begeleiding (zoals informatie over de eventuele problematiek van een leerling en, indien van toepassing, contactinformatie van relevante instanties), plaatsingsadvies vervolgonderwijs zoals concrete aanwijzingen voor het onderwijs aan en de aanpak van de leerling en een advies voor groep van plaatsing van de leerlingen in het reguliere basisonderwijs).

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Scholen uit het LOWAN-netwerk ontvangen regelmatig tot meestal informatie via OSO (61 procent) en telefonisch contact (59 procent), zie Figuur 4.8. Dit is ongeveer even vaak als bij reguliere scholen. Op andere vlakken zijn wel verschillen merkbaar, zoals bij de warme overdracht. Bij een warme overdracht vindt er (fysiek) overleg plaats tussen nieuwe school en oorspronkelijke school. Bij 57 procent van de reguliere scholen vindt dit regelmatig tot meestal plaats, tegenover 39 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk. Dit verschil wordt groter wanneer wordt gekeken naar vaak tot meestal: dat slaat op 27 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk versus 49 procent van de reguliere scholen.

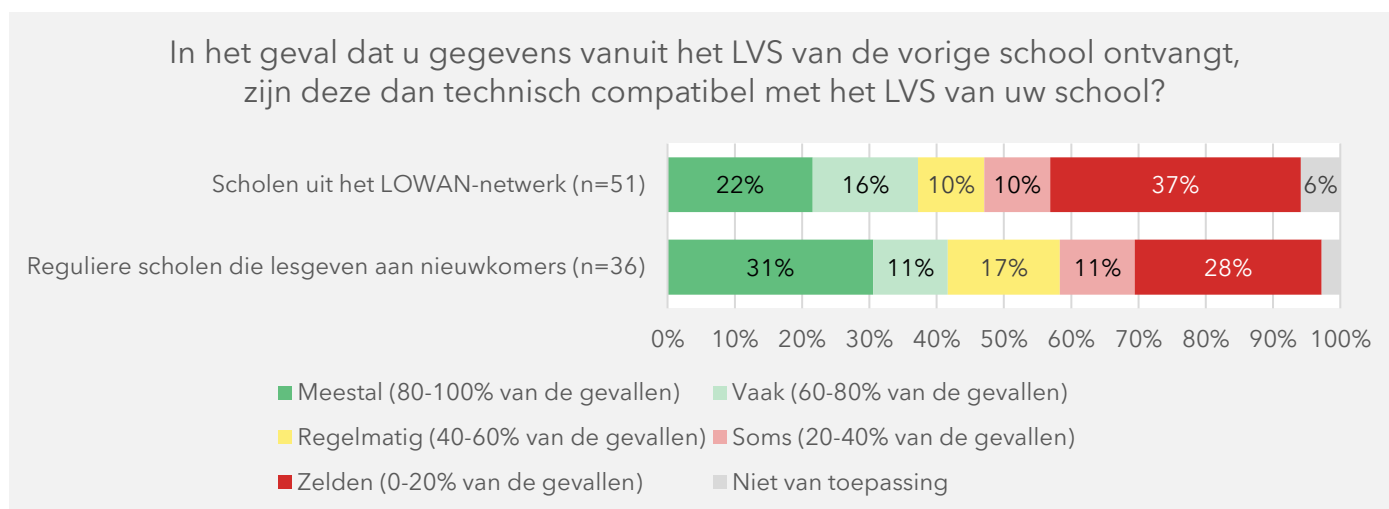
Figuur 4.8 Scholen uit het LOWAN-netwerk krijgen op elke manier van gegevensoverdracht relatief minder vaak informatie door dan regulier scholen

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Het loopt sterk uiteen of de ontvangen LVS-gegevens technisch compatibel zijn met het eigen LVS-systeem (zie Figuur 4.9). Wanneer de leerlingvolgsystemen van de verzendende en ontvangende school hetzelfde zijn, is het in theorie mogelijk om de gegevens in te laden in het LVS van de nieuwe school. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer beide scholen Schoolkr8 gebruiken. De historische ontwikkeling van de leerling wordt dan meegenomen en de ontwikkelijn loopt dan door. Voor een relatief grote groep scholen uit zowel het LOWAN-netwerk (48 procent) als van de reguliere scholen (59 procent) is dit regelmatig tot vaak het geval wanneer een nieuwkomersleerling instroomt. Tegelijkertijd is er een groep scholen die uitschiet naar de andere kant: voor 37 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk en 28 procent van de reguliere scholen is dit zelden het geval.

Figuur 4.9 Vanuit de scholen uit het LOWAN-netwerk geeft een grotere groep aan dat de ontvangen LVS-gegevens zelden aansluiten bij het eigen LVS

Noot: Met technisch compatibel bedoelen we dat de gegevens makkelijk te gebruiken/integreren zijn binnen uw systeem. Als scholen de gegevens handmatig moeten invullen in het systeem, dan zien wij dat niet als compatibel

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

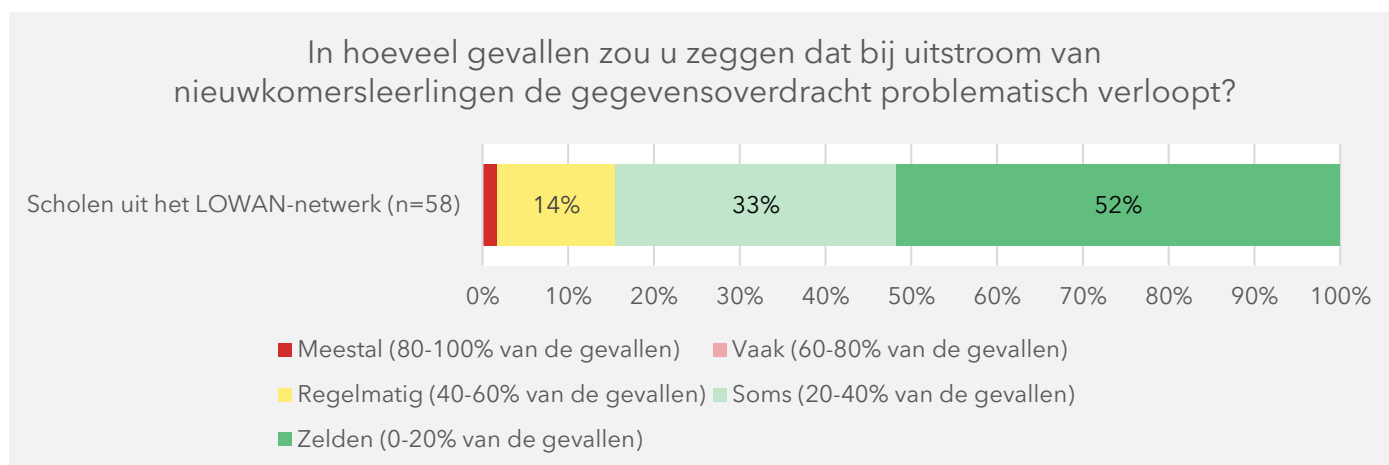
Wanneer de gegevensuitwisseling niet automatisch kan, moeten scholen dit op een andere manier organiseren. Dit gaat vaak door middel van handmatige invoer (LOWAN: 51 procent; regulier: 39 procent), of er worden andere alternatieven gezocht (LOWAN: 33 procent; regulier: 38 procent). Scholen geven aan dat ze de ontvangen informatie dan ergens anders opslaan, vaak in het leerlingadministratiesysteem. Hierbij maken ze dan een notitie over de informatie of uploaden ze de ontvangen bestanden in het LAS. De informatie is dan niet gekoppeld aan het leerlingvolgsysteem. Bij een klein deel van de scholen is het gevolg dat er geen gegevens worden overgenomen (LOWAN: 10 procent; regulier: 14 procent). Het nadeel van situaties waarin gegevensuitwisseling niet automatisch verloopt, is dat in het LAS dan geen informatie of alleen informatie over het eindpunt van de ontwikkeling op de voorgaande school bekend is. Dit maakt het lastig om te zien hoe de trend loopt ten opzichte van de eerdere ontwikkeling van de leerling.

Hoe verloopt de uitstroom van nieuwkomers?

We hebben aan de scholen uit het LOWAN-netwerk ook enkele vragen gesteld over hoe de gegevensoverdracht bij de uitstroom verloopt. Scholen uit het LOWAN-netwerk constateren minder problemen bij de uitstroom van nieuwkomers (weergegeven in Figuur 4.10), dan bij de instroom van nieuwkomers (Figuur 4.4). Bij de uitstroom geeft slechts 16 procent van de scholen aan dat dit regelmatig tot meestal problematisch verloopt, tegenover 50 procent van de scholen bij de instroom. Bij een grote meerderheid (85 procent) verloopt de uitstroom soms tot zelden problematisch. Bij de instroom is die 50 procent.

Dit verschil komt waarschijnlijk doordat uitstroom van een school met nieuwkomersvoorziening naar een reguliere school vaker voorkomt (zie Figuur 4.2). Dat zijn naar verwachting verhuizingen waarbij de kans groter is op contact tussen de verzendende (nieuwkomers-) school en de ontvangende (reguliere) school. Wanneer nieuwkomers van de ene naar de andere nieuwkomersschool gaan, is het mogelijk dat dit komt door bijvoorbeeld een gedwongen verhuizing waardoor er geen contact is tussen verzendende en ontvangende school.

Figuur 4.10 Bij LOWAN-scholen verloopt de uitstroom zelden problematisch

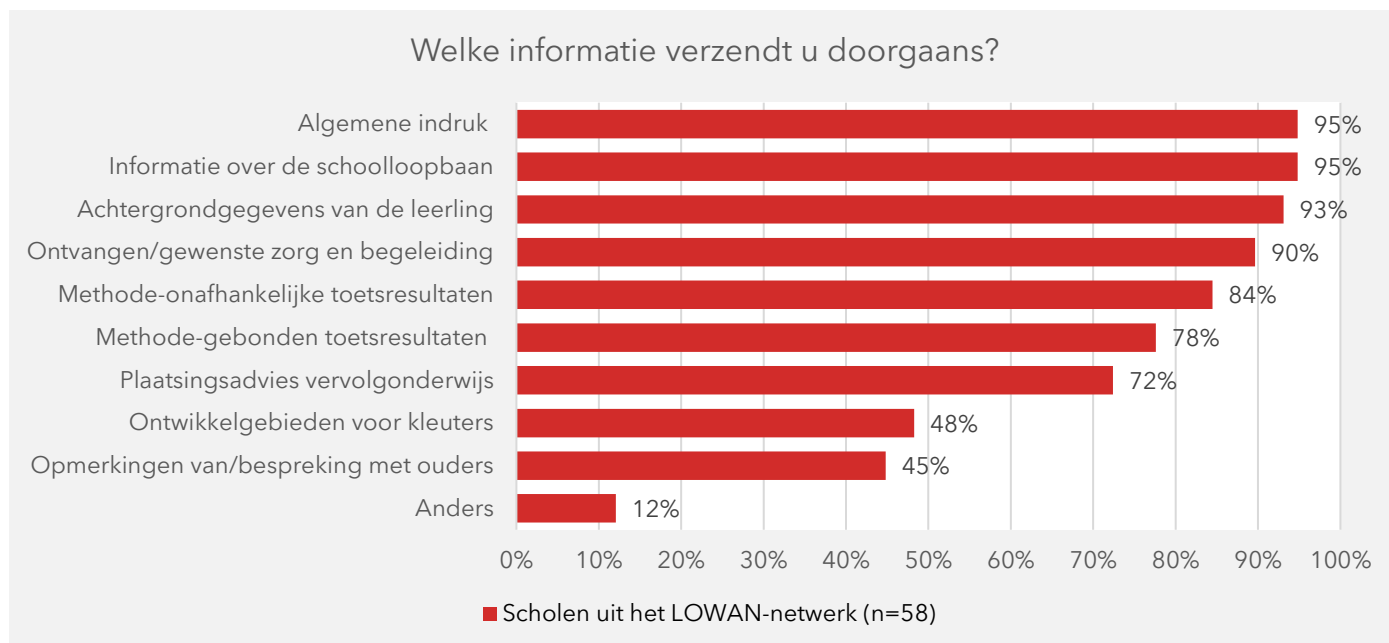

Noot: Scholen die deze vraag beantwoordden met 'niet van toepassing' zijn achterwege gelaten. Dit gaat bij LOWAN-scholen om 7 scholen.

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

Scholen uit het LOWAN-netwerk verzenden elk type informatie vaker dan dat ze dit ontvangen (zie Figuur 4.11 en Figuur 4.7). Ze verzenden met name vaak informatie over de algemene indruk (95 procent), informatie over de schoolloopbaan (95 procent), achtergrondgegevens van de leerling (93 procent) en de ontvangen/gewenste zorg en begeleiding (90 procent). Informatie over ontwikkelgebieden voor kleuters en opmerkingen van/bespreking met ouders wordt minder vaak meegestuurd (respectievelijk 48 procent en 45 procent). 12 procent van de scholen geeft aan ook andere informatie te verzenden. Ze noemen bijvoorbeeld dat ze soms de (behaalde) LOWAN-leerdoelen meesturen zodat de ontvangende school hiermee verder kan werken, of dat ze informatie meesturen over de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling en wat hierbij helpt. Het is goed voor te stellen dat andere scholen dit ook meesturen, maar daarvoor een andere categorie hebben aangevinkt.

Figuur 4.11 Scholen uit het LOWAN-netwerk verzenden verschillende leerlinggegevens naar de ontvangende school

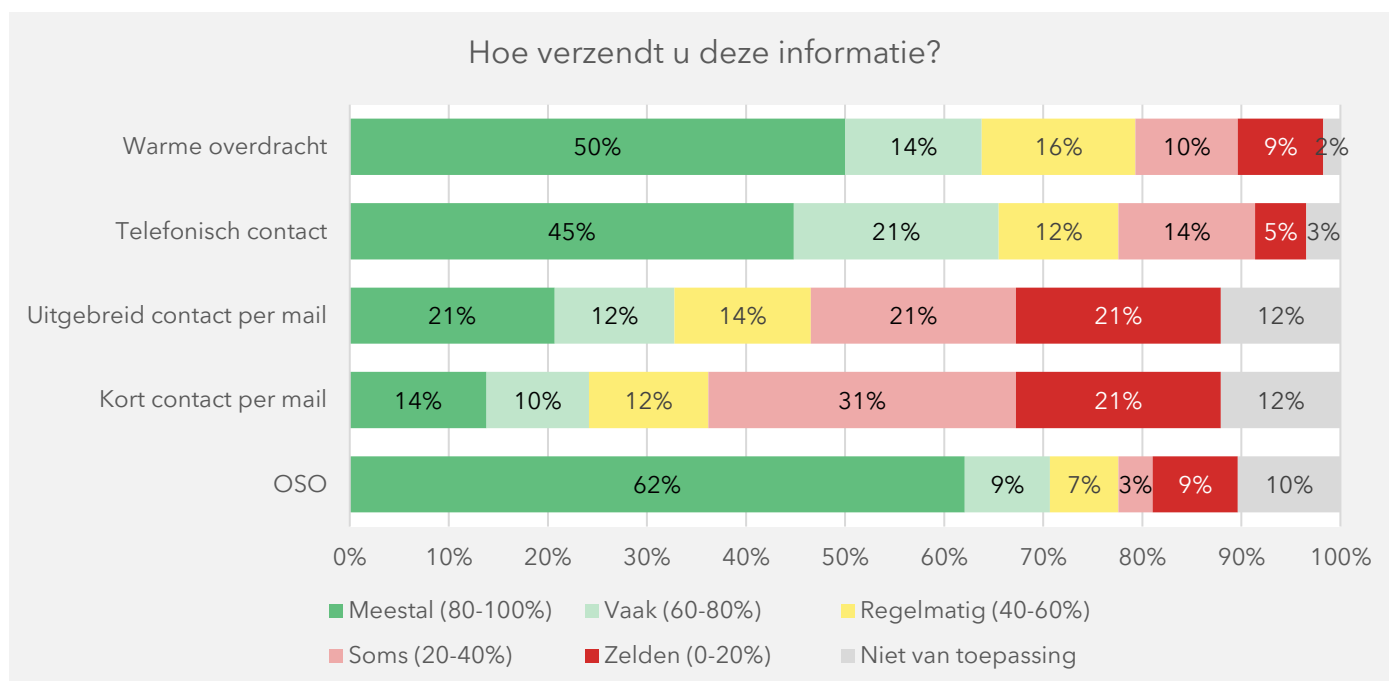

Noot: Deze vraag is alleen gesteld aan scholen uit het LOWAN-netwerk Toelichting tussen haakjes bij enkele categorieën: schoolloopbaan (zoals verzuim, aantal maanden onderwijs in Nederland en in het land van herkomst), algemene indruk (zoals een globale waardering van de niet-cognitieve ontwikkeling waaronder omgang met medeleerlingen en leerkrachten, werkhouding, zelfstandigheid en huiswerkgedrag, methode-onafhankelijke toetsresultaten (zoals (vaardigheids)scores op toetsen voor taal en rekenen), methodegebonden toetsresultaten (zoals toetsscores op toetsen voor taal en rekenen, betreft deels toetsen voor vaardigheden waarvoor geen methode-onafhankelijke toetsen zijn zoals spreek- en luistervaardigheid), ontwikkelgebieden voor kleuters zoals een globale waardering van onder meer auditieve waarneming, visueel-ruimtelijke waarneming en voorbereidend rekenen, ontvangen en/of gewenste zorg en begeleiding (zoals informatie over de eventuele problematiek van een leerling en, indien van toepassing, contactinformatie van relevante instanties), plaatsingsadvies vervolgonderwijs zoals concrete aanwijzingen voor het onderwijs aan en de aanpak van de leerling en een advies voor groep van plaatsing van de leerlingen in het reguliere basisonderwijs).

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

De scholen uit het LOWAN-netwerk gebruiken regelmatig tot meestal een warme overdracht (79 procent), telefonisch contact (78 procent) of OSO (78 procent) om gegevens over te dragen aan een ontvangende school (zie Figuur 4.12). Scholen verzenden vaker informatie op deze manier dan dat ze zelf ontvangen (zie Figuur 4.8 voor de vergelijking). Scholen uit het LOWAN-netwerk ontvangen regelmatig tot meestal informatie via een warme overdracht in 39 procent van de gevallen, via telefonisch contact in 59 procent van de gevallen en/of via OSO in 61 procent van de gevallen. Met name het verschil in hoe vaak er een warme overdracht plaatsvindt bij instroomverzending (50 procent, Figuur 4.12) versus bij uitstroomontvangst (14 procent, Figuur 4.8) valt op. Hieraan ten grondslag ligt wederom dat wanneer scholen uit het LOWAN-netwerk de ontvangende school zijn, de kans groter is dat er geen contact is met de verzendende school. Mailcontact vindt in algemene zin minder vaak plaats, zowel bij instroom als bij uitstroom van een nieuwkomer.

Figuur 4.12 Scholen uit het LOWAN-netwerk verzenden de informatie meestal via een warme overdracht, telefonisch contact en/of OSO

Noot: Deze vraag is alleen gesteld aan scholen uit het LOWAN-netwerk

Bron: Enquête scholen, SEO Economisch Onderzoek (2025)

4.2 Knelpunten

Uit de hiervoor beschreven context zijn knelpunten gedestilleerd. Ook zijn scholen door middel van de enquête specifiek gevraagd naar knelpunten waar ze mee te maken krijgen rondom de overdracht van nieuwkomers. Deze knelpunten zijn naast de knelpunten uit de interviews en de focusgroepen gelegd, en er is gekeken naar de overlap. Daaruit kwamen de volgende uiteindelijke knelpunten naar voren:

1. Identificatie

Voor de overdracht van informatie van de ene school naar de andere is een aantal zaken van belang. De verzendende school en ontvangende school moeten bij elkaar bekend zijn om een dossier over te zetten. Daarnaast is contact tussen beide scholen nodig voor de warme overdracht of telefonisch contact. Omdat nieuwkomers vaak verhuizen, soms onverwachts, is het voor de verzendende school niet altijd duidelijk waar de nieuwkomer naartoe is gegaan. Ook komen leerlingen soms in een wachtrij in de gemeente waar ze naartoe gaan, waardoor de ontvangende school onbekend is bij de verzendende school. Het lukt de ontvangende school vervolgens soms niet om te achterhalen (eventueel via de ouders) waar de leerling voorheen op school heeft gezeten, om te weten met welke school zij contact moeten leggen voor de overdracht. Achterhalen waar het kind vandaan komt kost volgens gesproken scholen veel tijd.

Dit probleem zal vaker voorkomen bij een overgang tussen nieuwkomersscholen dan bij de overgang tussen een nieuwkomersschool en een reguliere school. Als nieuwkomers de overgang naar het regulier onderwijs maken hebben ze vaker al een vaste verblijfplaats. Dit zien we ook terug in resultaten van de enquête waaruit blijkt dat de

overdracht vaker problematisch verloopt wanneer een school uit het LOWAN-netwerk de ontvangende school is, dan wanneer een reguliere school de ontvangende school is.

2. Vervuiling van registraties

De problemen rondom identificatie zorgen ervoor dat de ontvangende school noodgedwongen (of onbewust) een leerling opnieuw aanmeldt, waardoor de leerling een nieuw identificerend nummer krijgt. Bij namen die niet in het Latijnse alfabet geschreven worden komt het voor dat de naam op een net iets andere manier gespeld wordt, waardoor het lastig is om vervuiling in de registraties op te sporen. Dubbele inschrijvingen hebben ook invloed op bijvoorbeeld verzuim en leerplicht.

3. Onvolledige of onbruikbare informatie

In situaties waar er wel contact is tussen de verzendende en ontvangende school, is het geen uitgemaakte zaak dat alles goed gaat. Scholen geven namelijk aan dat de informatie die ze ontvangen niet in alle gevallen bruikbaar of volledig is. Dit blijkt uit de enquête (zie Figuur 4.5 en Figuur 4.6) en is ook in de gesprekken veelvuldig genoemd. De gegevens sluiten bijvoorbeeld niet aan op de systemen die de ontvangende school hanteert. Belangrijke oorzaak is dat de OSO-standaard niet toereikend is voor nieuwkomers. De OSO-standaard is ingericht op wat er aan gegevens en resultaten nodig is wanneer een reguliere leerling van school overstapt. De voortgang op nieuwkomersleerlijnen, zoals de LOWAN-leerlijnen, is daar geen onderdeel van. Maar ook andere zaken zoals het onderwijsverleden in het land van herkomst, de gezinssituatie of eventueel trauma zijn geen onderdeel van de OSO-standaard. Het is aan de verzendende school om dit mee te sturen in een bijlage – waarbij ook geen AVG-controle meer plaatsvindt.²¹ Daar komt bij dat wanneer een leerling meerdere keren verhuist, de gehele voorgeschiedenis vaak niet wordt meegestuurd, maar alleen de behaalde doelen bij de voorlaatste school. Het betekent voor de ontvangende school dubbel werk wanneer deze gegevens niet aanwezig zijn, en voor de leerling dat de doorlopende schoolloopbaan niet gegarandeerd is.

Scholen geven aan dat de gevolgen van ontbrekende of onvolledige gegevensoverdracht groot zijn. Scholen moeten dan opnieuw investeren in een nulmeting, een proces dat weken tot maanden in beslag kan nemen. De doorgaande lijn ontbreekt, en het geeft nieuwkomers mogelijk een valse start. Naast een bemoeilijkte inschatting van het passende onderwijsniveau, kunnen leraren moeilijker rekening houden met specifieke behoeften van het kind. Denk hierbij aan gevoeligheden vanuit een traumaverleden. Dit maakt deze kwetsbare doelgroep nog kwetsbaarder. Ook kan het voorkomen dat een leerling verkeerd geplaatst wordt. Dit levert frustratie op bij zowel de leerling als leraar, en raakt direct het welbevinden van de leerling.

4. OSO is ontwikkeld als voor veilige gegevensoverdracht, maar is niet ideaal voor de doorlopende leerlijn

De Overstapservice Onderwijs (OSO) is ingericht zodat scholen gegevens op een veilige manier kunnen uitwisselen, waarbij voldaan wordt aan de AVG. Het LAS zoals ParnasSys of Esis speelt hierin een sleutelrol. Daarmee kan een dossier van de ene school naar de andere gestuurd worden. Echter, het is niet mogelijk om dat dossier uit te lezen in een leerlingvolgsysteem buiten ParnasSys. Je kunt dan niet 'doorgaan' in het dossier van de leerling. Je zou enkel, in sommige leerlingvolgsystemen, handmatig startpunten in kunnen voeren op basis van de ontvangen gegevens uit het ontvangen dossier. Dit is overigens geen nieuwkomer-specifiek probleem, dit speelt in het gehele onderwijs. Het raakt nieuwkomers echter wel onevenredig, aangezien deze doelgroep vaker verhuist en daardoor van school wisselt. Voor sommige LVS'en (waaronder Schoolkr8) is het overigens mogelijk om gegevens intern over te zetten, zodat er geen informatie verloren gaat wat betreft de ontwikkeling van de leerling. Waarom dat bij het ene LVS wel

²¹ De AVG-conformiteit wordt in OSO niet meer gegarandeerd voor eigen toegevoegde bijlagen.

mogelijk is en de ander niet, is niet helemaal duidelijk. Dit kan te maken hebben met gehanteerde partnerschappen, beveiligingsmaatregelen en certificering.

5. Rol van ouders

Ouders spelen een belangrijke rol wanneer een nieuwkomersleerling overstapt van school. Zij kunnen aan de ontvangende school uitleggen waar het kind naar school is geweest en/of scholen informeren over de onderwijsgeschiedenis van het kind in het land van herkomst. Echter zijn ouders zich niet bewust van deze verantwoordelijkheid, vaak omdat in het land van herkomst het onderwijssysteem dermate anders is. Ook hebben we signalen ontvangen dat ouders soms wantrouwig zijn richting instanties en daarom niet meewerken. Daarnaast bestaat er vaak een taalbarrière, waardoor ouders niet goed kunnen uitleggen wat de situatie is.

Box 4.1 Hoe gaan scholen om met knelpunten rondom een problematische gegevensoverdracht?

De bovengenoemde knelpunten maken het lastiger voor scholen om de ontwikkeling van nieuwkomers gedegen te monitoren en ze een goede start te geven. Scholen proberen onder deze omstandigheden alsnog zo goed mogelijk onderwijs voor de nieuwkomer te verzorgen. In de enquête is gevraagd naar de verschillende manieren waarop scholen met de knelpunten rondom de overdracht omgaan.

- **Vorige school zelf opsporen:** scholen pogen soms zelf te achterhalen waar de leerling hiervoor op school zat. Dit proberen ze bij de ouders te achterhalen, via contact met leerplicht, of door verschillende AZC's te bellen. Eén school vertelde dat ze ook wel eens met nieuwe leerlingen via Google Maps door hun eigen buurt 'lopen', en op basis van afbeeldingen kijken of de leerling de school/wijk herkent. Daarna legt de school contact met de vermoedelijke school, om te bevestigen dat het om de juiste school gaat. Soms wordt een tolk ingeschakeld.
- **Actief gegevens navragen:** soms is bekend wat de voorgaande school is, maar ontbreken (bruikbare) gegevens voor de overdracht. In dat geval bellen scholen soms de voorgaande school om deze informatie nog actief op te halen. In praktijk is het soms lastig contact leggen met andere scholen, zeker als dit een school in het buitenland betreft, ook wanneer de school wel bekend is. Niet alle scholen zijn even goed bereikbaar.
- **Zo snel mogelijk een eigen intake:** wanneer er geen/onvoldoende informatie is over wat een leerling beheerst, proberen scholen zo snel mogelijk een eigen intake te doen. Hierbij nemen ze testen af, en soms vragen ze ook het een en ander na bij de ouders.
- **Leerling extra goed begeleiden:** wanneer onduidelijk is waar een leerling behoefte aan heeft, proberen scholen deze leerling extra goed in de gaten te houden. Gedurende het jaar controleren ze dan of de eigen meting en initiële inschatting (nog) passend is. Ook proberen ze de landing te verzachten, bijvoorbeeld door de leerling een (taal)buddy te geven.
- **Extra hulp inschakelen:** met name reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers, geven soms aan extra hulp in te schakelen via bijvoorbeeld de taalklas, de gemeente en/of het samenwerkingsverband.
- **Goed contact onderhouden met ontvangende school:** wanneer een nieuwkomer uitstroomt bij een school, proberen ze knelpunten tegen te gaan door goed in contact te staan met de ontvangende school. Sommige scholen hebben hiervoor een speciale uitstroomcoördinator. Wanneer leerlingen plots van de radar verdwijnen, en de school niet weet naar welke school de leerling heen is gegaan, wordt soms leerplicht ingeschakeld. Andere scholen geven aan te moeten wachten tot de nieuwe school zelf contact zoekt, wat soms wel tot een jaar kan duren. Sommige scholen gaan langs bij de ontvangende school.

4.3 Oplossingsrichtingen

Uit de gevoerde gesprekken en de enquête volgen de volgende oplossingsrichtingen.

A. Geef partijen als het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), Vluchtelingenwerk, leerplicht of gemeenten een rol bij de schoolovergang van nieuwkomers

Dat nieuwkomers plotseling verhuizen, waardoor er geen contact bestaat tussen de ontvangende en verzendende school, zal niet veranderen. Daarom is het zaak om alle betrokken partijen in te zetten om het knelpunt met betrekking tot identificatie op te lossen. Ouders kunnen worden gewezen op hun rol in dit verhaal, maar in

verschillende situaties is dat niet realistisch. Bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een taalbarrière of (oorlogs)trauma. Daarom zouden partijen die betrokken zijn bij de plotselinge verhuizingen bewust gemaakt moeten worden van de mogelijke gevolgen voor de onderwijsloopbaan van het kind. Zij zouden kunnen ondersteunen in het contact leggen met de voorgaande school, door ouders eraan te herinneren of als schakel tussen scholen te functioneren.

B. Ontwikkel een standaardbijlage voor de overstap van nieuwkomers binnen het OSO-raamwerk

De OSO-standaard is momenteel niet ingericht op de informatiebehoeften bij een overstap van een nieuwkomersleerling. Door middel van een gestandaardiseerde bijlage zouden verzendende scholen een houvast hebben wat betreft welke gegevens zij meesturen met het OSO-dossier. Een dergelijk document is al ontwikkeld voor de overdracht van gegevens tussen samenwerkingsverbanden in het kader van passend onderwijs. Kennisnet is de uitvoerder van OSO en staat open voor het ontwikkelen van een standaardbijlage in samenwerking met inhoudsdeskundigen zoals LOWAN of Schoolkr8.²² Conformiteit met de AVG kan dan gelijk geregeld worden (i.e. alleen gegevens die volgens de AVG gedeeld mogen worden).

Een dergelijke bijlage is geen heilige graal. Een warme overdracht tussen scholen zou het uitgangspunt moeten zijn samen met de informatie van het OSO-dossier met gestandaardiseerde bijlage. Eventueel kan ook gestimuleerd worden om ontvangende scholen een evaluatieformulier in te laten vullen. Op die manier kan de verzendende school haar protocol aanpassen om de overdracht van gegevens te verbeteren. Eén van de gesproken scholen heeft dit toegepast, wat heeft geleid tot een verbeterde werkwijze waar ontvangende scholen zeer tevreden mee zijn.

C. Protocol ontwikkelen ter voorkoming dat nieuwkomers dubbel worden geregistreerd

Wanneer een nieuwkomersleerling wordt aangemeld bij DUO en deze nog niet bekend is op basis van persoonsgebonden nummer of naam, geslacht en geboortedatum, is het zaak om te kijken of er inschrijvingen zijn die erop lijken. Zoals eerder genoemd kan bij de spelling van de naam gemakkelijk een foutje of verandering plaatsvinden, waardoor de nieuwkomer niet herkend wordt. DUO heeft al verkend of dit mogelijk is, maar dat bleek niet eenvoudig. Het is dus raadzaam om met een groepje experts/gebruikersdeskundigen, zoals Schoolkr8, ParnasSys en DUO, te kijken wat hierin mogelijk is en of een protocol opgesteld kan worden.

Extra: snel en actief contact tussen verzendende en ontvangende school is van belang

Scholen typeren een goedlopende gegevensoverdracht met name door goed contact tussen scholen. Hierbij wordt een warme overdracht vaak genoemd, evenals een terugkoppeling na de eerste periode op de nieuwe school en korte lijntjes tussen de scholen. Dit in combinatie met een compleet dossier over de leerling, dat dan kan worden toegelicht aangezien cijfers niet altijd het complete beeld geven. Het is hierbij zaak snel contact op te nemen: scholen geven aan informatie soms wel te ontvangen, maar veel te laat. Oplossingsrichtingen A en C dragen bij aan een beter contact tussen scholen.

Daarnaast speelt ook contact met ouders een grote rol. Het is belangrijk dat scholen actief gestimuleerd worden om dit contact op te nemen, en scholen te wijzen op het belang van intensief contact. Hierop zou extra gewezen kunnen worden wanneer scholen informatie opvragen over hoe om te gaan met nieuwkomers. Op de website van LOWAN wordt dit al nadrukkelijk aangegeven.²³

²² We hebben in het kader van dit onderzoek met Kennisnet over dit punt gesproken.

²³ [Doorstroom naar regulier PO - LOWAN](#)

5 Conclusie

Verschillende knelpunten en oplossingsrichtingen zijn geïdentificeerd in het onderzoek. Prioriteit zou moeten liggen bij het oplossen van situaties waarbij gegevensoverdracht niet mogelijk is en bij het vergroten van handelingsbekwaamheid van het regulier onderwijs.

Dit rapport onderzoekt de problematiek rondom de overgang van nieuwkomers. In eerder onderzoek zijn namelijk knelpunten geconstateerd rondom deze overgang. Het ministerie van OCW heeft toegezegd om extra middelen in te zetten voor programma's die een goede overdracht van de leerlinggegevens mogelijk maken en bijdragen aan een verlaging van de administratieve druk voor leraren. Deze programma's zijn bedoeld voor alle po-nieuwkomersscholen. Door middel van gesprekken met relevante (markt)partijen, een analyse van de onderwijsregistraties in samenwerking met DUO Informatieproducten, een enquête onder scholen in het primair onderwijs die lesgeven aan nieuwkomers, verdiepende gesprekken bij scholen en twee focusgroepen is de problematiek uitgediept en zijn oplossingsrichtingen opgehaald.

In dit hoofdstuk bespreken we de knelpunten en oplossingsrichtingen langs de twee thema's die in het onderzoek aan bod komen: 1) het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers en 2) de gegevensoverdracht bij een schoolwissel. We wegen de knelpunten en relateren oplossingsrichtingen aan hun bijdrage bij het oplossen van de problematiek.

Knelpunten

Tabel 5.1 noemt de knelpunten zoals geïdentificeerd in het onderzoek en relateert deze aan de mate waarin de knelpunten zorgen voor enerzijds verzwarende administratieve druk voor leraren en anderzijds voor een minder goede overdracht. De conclusies in de tabel zijn opgesteld aan de hand van de resultaten van het onderzoek.

Tabel 5.1 Niet alle knelpunten zorgen voor zowel een verzwaring van de administratieve druk van leraren als voor een minder goede overgang

Vastgesteld knelpunt	Zorgt voor verzwaring administratieve druk leraren	Zorgt voor minder goede overdracht
<i>Thema 1: Het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers</i>		
Bestaande leerlingvolgsystemen zijn niet goed ingericht op nieuwkomers	Ja, leraren moeten daardoor andere systemen gebruiken	Ja, als iedereen eigen systemen hanteert sluiten de overgedragen gegevens niet goed op elkaar aan
Het reguliere onderwijs leunt veel op toetsresultaten, die niet passend zijn voor nieuwkomers	Ja, het interpreteren van een toetsresultaat voor nieuwkomers komt met extra lasten. De score kan niet één-op-één worden toegepast op een nieuwkomer.	Ja, reguliere scholen weten niet goed hoe te werken met (resultaten van) LOWAN-leerlijnen
Systemen ontwikkelen voor nieuwkomers is lastig vanwege schaalgrootte en fluctuaties in aantallen	Ja, leraren moeten daardoor andere systemen gebruiken	Ja, scholen ontwikkelen eigen systemen die niet direct aansluiten bij bestaande systemen
<i>Thema 2: Gegevensoverdracht van nieuwkomers</i>		
Identificatie	Ja, leraren zijn veel tijd kwijt met contact zoeken andere school	Ja, hierdoor is er geen overdracht mogelijk
Vervuiling van registraties	Geen direct gevolg voor administratieve druk van leraren	Geen aanvullende gevolgen bovenop gevolgen van mislukte identificatie
Onvolledige of onbruikbare informatie	Ja, levert extra/dubbel werk	Ja, niet alle benodigde informatie is beschikbaar
AVG speelt een rol	Geen aanvullende gevolgen bovenop gevolgen onvolledige of onbruikbare informatie	Geen aanvullende gevolgen bovenop gevolgen onvolledige of onbruikbare informatie
Rol van ouders	Ja, leraren zijn veel tijd kwijt met contact zoeken andere school	Ja, hierdoor is er geen overdracht mogelijk

Oplossingsrichtingen

Tabel 5.2 noemt alle oplossingsrichtingen die in het onderzoek naar voren zijn gekomen en geeft aan of ze een oplossing vormen voor de administratieve druk voor leraren en voor een goede overdracht. De meeste oplossingen zorgen zowel voor een verbetering van de administratieve druk voor leraren als voor een goede overdracht. De conclusies in de tabel zijn opgesteld aan de hand van de resultaten van het onderzoek.

Tabel 5.2 De meeste oplossingen zorgen zowel voor een verbetering van de administratieve druk voor leraren als voor een goede overdracht

Vastgesteld knelpunt	Zorgt voor verbetering administratieve druk leraren	Zorgt voor goede overdracht
<i>Thema 1: Het volgen van de ontwikkeling van nieuwkomers</i>		
Stimuleer het gebruik van leerlijnen specifiek voor nieuwkomers onder nieuwkomersscholen en reguliere scholen	Ja, gebruik van beproefde methode vergemakkelijkt werkzaamheden	Ja, meer uniformiteit in dossiers als iedereen dezelfde leerlijnen gebruikt
Informeel het regulier onderwijs over het onderwijzen van nieuwkomers	Min of meer, maakt het minder belastend voor een leraar om nieuwkomers mee te krijgen in het onderwijs door meer handelingsbekwaamheid	Ja, zorgt voor meer handelingsbekwaamheid bij regulier onderwijs
Er zijn al oplossingen in de markt beschikbaar (Schoolkr8)	Ja, gebruik van Schoolkr8 wordt over het algemeen als positief ervaren	Ja, Schoolkr8 is volledig in de informatie die het geregistreerd en het kan overdragen
Maar doorontwikkeling is gewenst	Ja, dan kan gebruikerservaring verbeteren	Ja, dan kunnen er meer mogelijkheden voor koppelingen zijn
<i>Thema 2: Gegevensoverdracht van nieuwkomers</i>		
Geef partijen als het COA, Vluchtelingenwerk, leerplicht of gemeenten een rol bij de schoolovergang van nieuwkomers	Ja, leraren zijn minder tijd kwijt aan contact leggen andere school	Ja, overdracht van dossier is dan mogelijk
Ontwikkel een standaardbijlage voor de overstap van nieuwkomers binnen het OSO-raamwerk	Ja, dat vergemakkelijkt het administratieve proces	Ja, zorgt voor volledigheid van overdrachtdossiers
Protocol ontwikkelen ter voorkoming dat nieuwkomers dubbel worden geregistreerd	Geen direct gevolg voor administratieve druk van leraren	Ja, verhoogt de kans op geslaagde identificatie leerling voor overdracht dossier

Omvang en ernst probleem

Om te kunnen beoordelen bij welke oplossingsrichtingen de prioriteit moet liggen, moet de omvang en ernst van het probleem in kaart gebracht worden. De ernst van het probleem geeft aan wat de consequenties zijn van de huidige situatie voor het onderwijs aan nieuwkomers. De omvang van het probleem geeft aan bij hoeveel scholen of leerlingen dit probleem momenteel speelt.

68 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk maakt volgens de uitkomsten van dit onderzoek al gebruik van de LOWAN-leerlijnen. Nog eens 17 procent maakt gebruik van andere leerlijnen specifiek gericht op nieuwkomers. Dat houdt in dat zo'n 15 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk geen gebruik maakt van nieuwkomersleerlijnen. Over de LOWAN-leerlijnen is 81 procent van de scholen positief, bij de andere leerlijnen voor nieuwkomers is dit 66 procent. Het gebruik van deze leerlijnen wordt dus in grote mate als positief ervaren, zeker het gebruik van de LOWAN-leerlijnen. Dit knelpunt is dus niet groot in omvang voor scholen uit het LOWAN-netwerk: het merendeel van de LOWAN-scholen werkt dus al met leerlijnen specifiek voor nieuwkomers, en is hier

tevreden mee. De ernst van dit knelpunt is wel groot: reguliere leerlijnen (zonder aanpassingen) zijn ongeschikt om de ontwikkeling van nieuwkomers te monitoren. In het regulier onderwijs wordt er voor nieuwkomers met name gewerkt met reguliere leerlijnen met aanpassingen 64 procent, waar 46 procent positief tot zeer positief over is. De omvang van het probleem is voor reguliere scholen dus groter.

Gegevensoverdracht gaat vooral mis wanneer er geen contact is tussen ontvangende en verzendende school. Een belangrijke oorzaak die naar voren is gekomen in het onderzoek is plotselinge verhuizing van nieuwkomers. Dat zal vaker voorkomen wanneer de nieuwkomer nog geen vaste verblijfplaats heeft (wat vaak het geval is bij asielzoekers), en dus eerder een wisseling van nieuwkomersschool naar nieuwkomersschool dan van nieuwkomersschool naar reguliere school. De gevolgen van een verstoorde gegevensoverdracht zijn groot: het is in dat geval veel werk om het gepaste niveau van de nieuwkomer in te schatten, en het belemmert een goede doorlopende leerlijn voor nieuwkomers. De ernst van het probleem is minder groot wanneer er slechts in beperkte mate gegevensoverdracht is, maar alsnog levert dit extra administratieve lasten op.

Er zijn zo'n 500 tot 600 wisselingen van nieuwkomers per jaar tussen nieuwkomersscholen. 50 procent van de scholen uit het LOWAN-netwerk geven aan dat de gegevensoverdracht meestal, vaak of regelmatig problematisch verloopt. De omvang van het probleem onder deze groep is dus groot. Zij geven ook aan dat er minder vaak voldoende relevante informatie beschikbaar is wanneer een leerling instroomt, of de informatie is inhoudelijk minder bruikbaar. Er is meestal geen warme overdracht of uitgebreid contact per mail.

Bij de overgang tussen nieuwkomersschool en reguliere school bestaan er minder problemen. 24 procent van de reguliere scholen die lesgeven aan nieuwkomers geven aan dat de gegevensoverdracht meestal, vaak of regelmatig problematisch verloopt. Deze scholen geven meestal aan dat er voldoende relevante informatie en inhoudelijk bruikbare informatie wordt overgedragen. Ook verloopt de uitstroom beter volgens de scholen uit het LOWAN-netwerk, wat vaak uitstroom naar regulier onderwijs zal inhouden.

Qua omvang lijkt het daarom vooral verstandig om oplossingsrichtingen te focussen op de overgang van nieuwkomers tussen nieuwkomersscholen.

Aanbevelingen

Prioriteit 1: oplossen problematiek gegevensoverdracht nieuwkomersschool-nieuwkomersschool

De meeste knelpunten wat betreft gegevensoverdracht spelen tussen nieuwkomersscholen. Deze verloopt vaker problematisch. Belangrijke oorzaak is de problematiek rondom het contact tussen ontvangende school en verzendende school. Wanneer dat is gelukt – ontvangende school en verzendende school zijn in contact met elkaar over de leerling – kan het dossier worden overgedragen, idealiter met een warme overdracht. Zo heeft de ontvangende school alle informatie ter beschikking om de onderwijsloopbaan van de nieuwkomer te kunnen vervolgen. De oplossingsrichting om te onderzoeken of partijen als het COA, Vluchtelingenwerk, leerplicht of gemeenten een rol kunnen spelen bij de identificatie, heeft dan ook prioriteit.

Prioriteit 2: Handelingsbekwaamheid van het reguliere onderwijs

De overgang tussen nieuwkomersschool en reguliere school verloopt minder problematisch (gegeven dat de scholen in contact staan met elkaar). Ondersteunend aan deze overgang is de voorlichting van het regulier onderwijs met het werken met en interpreteren van de LOWAN-leerlijnen, zodat de ontwikkeling van de nieuwkomersleerling in de eerste fase goed gevolgd kan worden. Dat kan bestaan naast de reguliere leerlijnen om de integratie langzaam te bewerkstelligen. Hiermee wordt voorkomen dat nieuwkomersleerlingen 'te vroeg' beoordeeld worden volgens normen die in de eerste fase na de overgang nog niet geschikt zijn. Voorlichting kan

van 'licht' in de vorm van een informatiepakket met goede voorbeelden (op de website van LOWAN) tot 'zwaar' via aandacht voor nieuwkomers in de pabo-opleiding.

Prioriteit 3: Ontwikkelen standaardbijlage OSO

Het ontwikkelen van een standaardbijlage voor een overdracht in OSO is ondersteunend in het garanderen van de compleetheid van dossiers. Zo weten scholen beter wat ze wel of juist niet mee moeten sturen. Echter heeft dit lagere prioriteit, omdat het contact tussen scholen en de handelingsbekwaamheid van het reguliere onderwijs voorwaarden zijn, wil de standaardbijlage van toegevoegde waarde zijn. Dit lijkt echter een relatief simpel te implementeren oplossing waar de relevante stakeholder (Kennisnet) welwillend tegenover staat.

Overweging (maar geen prioriteit): Stimuleer de (door)ontwikkeling van leerlingvolgsystemen voor nieuwkomers

De integratie van leerlijnen voor nieuwkomers in leerlingvolgsystemen is minder goed geregeld. Uit interviews met nieuwkomersscholen blijkt dat scholen hier vaak vindingrijke oplossingen voor bedacht hebben. Deze zorgen echter wel voor extra administratieve last voor leraren, omdat ze vaker handmatig gegevens moeten invoeren of bijhouden. Marktpartijen zijn minder happig om in deze markt te springen vanwege de onzekerheid en risico's daarvan. Schoolkr8 heeft een goedwerkend LVS voor nieuwkomers ontwikkeld, waar scholen over het algemeen positief over zijn. Gegeven de andere op te lossen knelpunten zou deze oplossing minder voorrang behoeven.

Overweging (maar geen prioriteit): Verder praten over protocol ter voorkoming dubbele registraties

Over de vervuiling van de registraties hebben gesproken partijen aangegeven dat het een complex probleem is. Gezien de vergaande conclusies van een dubbele registratie - de gegevens van de nieuwkomer gaan meestal volledig verloren - lijkt het toch raadzaam om met experts na te denken over een mogelijke oplossing in de vorm van een protocol. Het voorkomen van dubbele registraties kan namelijk helpen bij een goede gegevensoverdracht, maar is geen oplossing voor alle problemen.

Referenties

Lankreijer, B., Sapulete, S., Boer, M., Piek, J., & Wildschut, S. (2024). *Toekomstverkenning Onderwijs aan nieuwkomers*. 72316. Utrecht: Berenschot.

Bisschop, P., Doeve, T., Ven, K. van der, Krijnen, E., Petit, R., Elshof, D., & Stigt, A. van (2022). *Nieuwkomers in het primair en voortgezet onderwijs*. SEO-rapport nr. 2022-56. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek

Bisschop, P., Imandt, M., Vegt, A.L. van der & Bomhof, M. (2016). *Kwaliteit, betrouwbaarheid of innovatie?* SEO-rapport nr. 2016-69. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek

DUO (2023). *Rapportage Onderzoek LVS en eindtoets*. DUO Onderwijsonderzoek & Advies

Van der Ven, K., Prins, H., Pritsch, D., Muller, P., Heyden, K. vander, Miltenburg, N. van, Beckers, S., Marthaler, J., Wierdsma, J., Leeuwen, M. van, & Huisman, P. (2024). *Een goede start voor Oekraïners? Eerste tussenrapport*. SEO, Sardes en Pharos in opdracht van het Ministerie van OCW.

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2025-126
ISBN 978-90-5220-570-0

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2025 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl